

Planering för kultur, föreningsliv och offentlighet

– en analys av stadsdelarna Norra Sorgenfri och Sofielunds verksamhetsområde i Malmö

Planning for culture, association activities and public life: an analysis of the districts Norra Sorgenfri and Sofielunds verksamhetsområde in Malmö

Anna Örman

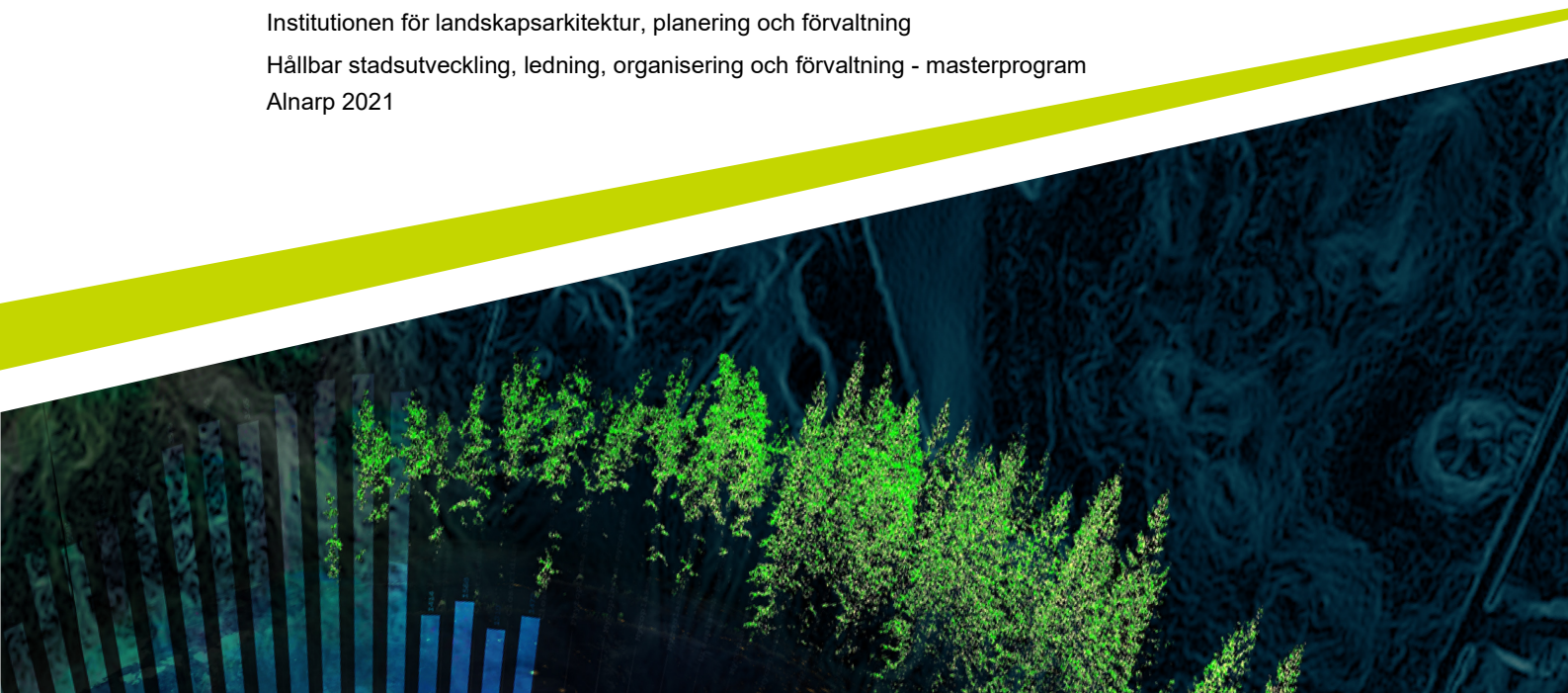
Självständigt arbete • 30 hp

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Hållbar stadsutveckling, ledning, organisering och förvaltning - masterprogram

Alnarp 2021

Planering för kultur, föreningsliv och offentlighet – en analys av stadsdelarna Norra Sorgenfri och Sofielunds verksamhetsområde i Malmö

Planning for culture, association activities and public life: an analysis of the districts Norra Sorgenfri and Sofielunds verksamhetsområde in Malmö

Anna Örman

Handledare:	Gunilla Lindholm, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Bitr. handledare:	Johan Pries, Lunds universitet, institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi
Examinator:	Nina Vogel, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Bitr. examinator:	Maria Kylin, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Omfattning:	30 hp
Nivå och fördjupning:	A2E
Kurstitel:	Independent Project in Landscape Architecture
Kurskod:	EX0859
Program:	Hållbar stadsutveckling, ledning, organisering och förvaltning - masterprogram
Kursansvarig inst.:	Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Utgivningsort:	Alnarp
Utgivningsår:	2021
Omslagsbild:	Fotografens/illustratörens namn, ev företag
Nyckelord:	Planering, kultur, föreningsliv, offentlighet, assemblageteori, aktör, Malmö, Norra Sorgenfri, Sofielunds verksamhetsområde, kulturljudzon, bostadsetablering

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här: <https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara

Sammanfattning

Syftet med den här uppsatsen är att undersöka relationen mellan kultur och föreningsliv å ena sidan och stadens offentliga liv å andra sidan, samt hur den relationen tar sig uttryck i planeringen av två stadsdelar i Malmö: Norra Sorgenfri och Sofielunds verksamhetsområde. För att undersöka detta har dels intervjuer genomförts med planerare från de två stadsdelarna, dels har planhandlingar analyserats. Detta har gjorts utifrån det teoretiska ramverket *assemblage theory*, en teori som handlar om hur ett studieobjekt kan förstås som en sammansättning av olika mänskliga och ickemänskliga aktörer. Områdena undersöks alltså som *assemblage*. Resultatet har blivit en analys av hur planeringen gått till, hur den är tänkt att ta sig rumsligt uttryck och vilka spänningsfält som uppstått. Utifrån den analysen redogörs även för de aktörer som ingår i respektive *assemblage*. I slutsatsen diskuteras varför områdena kommit att se så olika ut när det kommer till planering för kultur, föreningsliv och offentlighet.

Nyckelord: Planering, kultur, föreningsliv, offentlighet, assemblage-teori, assemblage theory, aktör, Malmö, Norra Sorgenfri, Sofielunds verksamhetsområde, kulturljudzon, bostadsetablering

Abstract

The purpose of this study is to examine the relation between culture and association activities on the one hand and the public life of the city on the other. I will explore how this relation is manifested in the planning of two districts in Malmö: Norra Sorgenfri and Sofielunds verksamhetsområde. To be able to do this I have conducted interviews with planners working within the two districts and I have analysed planning documents. To explain and analyse the outcomes of the study I have used assemblage theory which is a theory that explains how an object of study can be understood as a composition, i. e. an assembly, of different human and non-human actors. The districts are being analyzed as assemblages. The result is an analysis of the procedure of the planning, its spatial expressions and the different kinds of conflicts that have emerged. Based on that analysis I have accounted for the actors taking part in the two areas. In the conclusion I discuss the difference in the outcome in the two districts, regarding planning for culture, association activities and public life.

Nyckelord: Planning, culture, association activities, public life, assemblage theory, actor, Malmö, Norra Sorgenfri, Sofielunds verksamhetsområde, residential buildings

Tack

Att skriva den här uppsatsen har varit en resa. Inte bara avslutar den mina masterstudier i Hållbar stadsutveckling vid SLU Alnarp, den sätter också punkt för en lång period av studier på grundnivå vid Lunds universitet. Jag vill tacka min handledare Johan Pries, utan dig hade jag utan tvekan gått på grund längs vägen. Jag vill också tacka Gunilla Lindholm och Erik Jönsson för att ni läst uppsatsen och gett värdefulla kommentarer. Tack till min familj: Ella, Ola, Tilia, Vide, pappa och Katarina för att ni alltid är där. Tack till mamma, trots att du inte längre är här. David, tack för att jag fick bo hos dig när jag mitt i uppsatsperioden hamnade mellan två boenden. Shirley, tack för te och teori i ditt kök. Evelina, tack för en trygg hamn i Blekinges skärgård. Tack Karin, för de skarpaste frågorna, de mest uppmuntrande orden och för samtal utan slut.

Nacka, 9 september, 2021

Anna Örman

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	1
Inledning.....	2
Syfte.....	3
Frågeställningar	4
Avgränsningar	4
Teori	5
Metod och material.....	12
Intervjuerna.....	13
Jämförande ansats.....	14
Material.....	16
Analys.....	17
Förutsättningar.....	17
Planeringsprocessen.....	20
De politiska uppdragen	20
Planeringsprocessen i Norra Sorgenfri	21
Planeringsprocessen i Sofielunds verksamhetsområde.....	28
Assemblagens rumsliga uttryck.....	35
Spänningsfälten	37
Bostaden.....	37
Svart, vitt eller mittemellan.....	43
Kapitalintressen i staden	45
Aktörer.....	48
Aktörer i Norra Sorgenfri.....	48
Aktörer i Sofielunds verksamhetsområde	50
Slutsats	53
Diskussion	59
Referenser.....	61
Bilaga	64
Intervjuguide.....	64

Inledning

Att befinna sig i en stad är en unik upplevelse. Husen som reser sig över gatorna och torgen, människorna som rör sig, känslan de inger, går inte att reproducera på ett exakt sätt. Staden är en alldeles unik blandning. Något vi per definition delar, en svårgripbar känsla av kultur och offentligt liv.

Att betrakta en stads offentliga liv är som att se på en canvas där stadens känsla uttrycks, utan att vi får ta del av de historiska och samtida processer lett fram till just den här duken, vid det här tillfället. Varför rör sig en figur i en viss riktning? Varför står en folkgrupp samlad just där? Hur kommer det sig att vissa hus verkar fulla av liv medan andra står där, likgiltiga över vad som sker runt omkring? I den här uppsatsen ska jag försöka gå bakom tavlan, se vad den är gjord av, undersöka hur den kommit till och varför vissa färger och former framträder på vissa platser och inte på andra.

Jag är inte ensam om att intressera mig för dylika frågor. Många är de teoretiker som funderat kring det offentliga rummets dynamik. Ibland sker det med fokuset riktat mot det *offentliga*, som när Jürgen Habermas skriver om den borgerliga offentlighetens framväxt i *Borgerlig offentlighet: kategorierna "privat" och "offentligt"* (Habermas, 2003) eller som när Nancy Fraser vidareutvecklar hans teorier i artikeln *Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy*. (Fraser, 1990) Ibland är fokuset *rummet*, som i Jane Jacobs *The Death and Life of Great American Cities* (Jacobs, 1965) eller Jahn Gehls *Life between buildings - using public space*. (Gehl, 2006). Att det offentliga rummet anses vara viktigt för våra samhällen och städer råder det inga tvivel kring.

Vad jag specifikt vill undersöka i den här uppsatsen är relationen mellan kultur och föreningsliv å ena sidan och stadens offentliga liv å andra sidan. Det finns en betydande forskning om civilsamhällets roll för den sociala sammanhållningen och demokratin, ofta med grund i Alexis de Toqueville, Robert Putnam eller Pierre Bordieus skrifter (Lilja m.fl., 2012). Denna forskning saknar emellertid ofta ett primärt rumsligt perspektiv. Kulturens relevans i samtida stadsutveckling har under den senaste tiden lyfts upp av såväl flera svenska kommuner (Stockholm, Göteborg, Malmö) som av UCLG¹ i rapporten från *Agenda 21 for Culture: Why must culture be at the heart of sustainable urban development?* Det finns alltså ett stort intresse för att förstå kulturens roll för livet i våra allt fler och allt större städer. Men

¹ United Cities and Local Government

kultur är ett brett begrepp och kan förstås på många olika sätt. Teoretiker som Richard Florida och Edward Glaeser har skrivit om hur kultur påverkar städers ekonomi. De menar att kulturen bär på en ekonomisk *attraktionskraft* som har en positiv inverkan på stadsrummet, i den nyliberala staden. (Florida, 2006; Wachter & Zeuli, 2013)

Jag kommer i min uppsats positionera mig emot, eller snarare vid sidan av, en sådan definition som håller den ekonomiska definitionen främst. Istället vill jag beskriva kulturen, och föreningslivet, som en *kraft*. Denna kraft verkar utifrån politiska, sociala och materiella förutsättningar, där givetvis ekonomin ingår, men som en aktör bland många.

Att undersöka *hur kultur och föreningsliv påverkar stadens offentliga liv* är ett stort och abstrakt åtagande. Eftersom det här är en uppsats i *hållbar stadsutveckling – ledning, organisation och förvaltning* har jag valt att studera fenomenet utifrån ett planeringsperspektiv.

Syfte

Det övergripande syftet med uppsatsen är att undersöka relationen mellan kultur och föreningslivet å ena sidan och stadens offentliga liv å andra sidan och hur den relationen tar sig uttryck i planeringen av två stadsdelar i Malmö. För att konkretisera syftet kommer jag dels empiriskt undersöka hur planerare formulerat sig kring planering för kultur, föreningsliv och stadens offentliga liv i två specifika fall: Norra Sorgenfri och Sofielunds verksamhetsområde i Malmö. Jag kommer också att undersöka vilka komponenter som ingått i planeringen av respektive område, för att utifrån det analysera hur områdena kommit att få de utfall de fått. Detta kommer jag göra utifrån det teoretiska ramverket *assemblage theory*, en teori som handlar om hur ett studieobjekt kan förstås utifrån hur – och av vilka delar – det är sammansatt.

Ett mer praktiskt syfte med uppsatsen är att bidra med kunskap till den pågående debatten om kulturens och föreningslivets roll i svensk samtida stadsplanering.

För att jag ska kunna uppfylla uppsatsens syften har jag formulerat en uppsättning frågeställningar, som å ena sida plockar upp det empiriska syftet och å andra sidan knyter an till det teoretiska ramverket.

Frågeställningar

1. På vilka sätt har tjänstemän på Malmö stad planerat för och motiverat kultur, föreningsliv och offentlighet i Norra Sorgenfri och i Sofielunds verksamhetsområde?
2. På vilket sätt tänker sig planerarna att kulturen och föreningslivet tar sig rumsligt uttryck?
3. Vilka spänningsfält har uppstått i planeringen för kultur, föreningsliv och offentlighet?
4. Vilka aktörer ingår i de *assemblage* som kultur- och föreningslivet utgör i Norra Sorgenfri och i Sofielunds verksamhetsområde, så som de planerats?
5. Vilka faktorer är möjliga identifiera, som skiljer planeringen för kultur, föreningsliv och offentlighet åt i respektive område?

Avgränsningar

Att undersöka två geografiskt bestämda områden utgör en naturlig avgränsning mot resten av staden. Norra Sorgenfri och Sofielunds verksamhetsområde är två områden med både likheter och olikheter som i enlighet med uppsatsens syfte och teoretiska ramverk är intressanta att studera gentemot varandra. Men att undersöka något innebär naturligtvis att man inte undersöker något annat. Det finns områden i Malmö, Sverige och världen som med största sannolikhet hade varit möjliga att föra in i analysen. Men lika mycket som det är uppsatsförfattarens uppgift att hitta sitt studieområde är det också viktigt att hitta dess konturer. Det gör inte bara uppgiften att skriva en uppsats möjlig att utföra, i termer av tid och omfång, det gör också att studieobjektet står ut på ett tydligare sätt. Detta gäller inte bara den rent rumsliga aspekten. Jag kommer studera vilka intentioner Malmö stad haft och har för respektive område, så som de tar sig uttryck i planprogram och i informanternas svar. Det innebär att jag inte studerar resultatet, det vill säga *hur det blivit*. Konflikterna och spänningsfälten jag beskriver handlar om problem som uppstått i planeringen utifrån kommunens perspektiv, inte utifrån ett medborgarperspektiv. Detta är inte ett val som ska beteckna en hierarkisk syn på vilka som har rätt att formulera konflikter kring stadens offentliga liv utan är ett teoretiskt val fattat utifrån den empiri jag haft tillgång till och uppsatsens begränsade omfång. Jag har valt att undersöka stadens offentliga liv i relation till kultur och föreningsliv – det innebär inte att jag tycker att andra aspekter av det offentliga rummet är mindre väsentliga. Min förhoppning är att olika typer av offentliga rum och offentligt liv inte ska stå emot varandra utan att det offentliga ska tillåtas anta olika skepnader för att uppfylla olika syften.

Teori

Assemblage theory är en teori som förklarar hur rumsliga fenomen kan förstås som sociomateriella sammansättningar.

Då uppsatsens syfte är att förstå hur Malmö stad planerat för kultur, föreningsliv och offentlighet i två områden, kommer dessa områden att betraktas som sociomateriella sammansättningar – eller med teorins vokabulär, som *assemblage*. Genom att studera de planerade områdena Norra Sorgenfri och Sofielunds verksamhetsområde utifrån assemblageperspektivet tillåts jag se hur och av vad de sammanfogats: vilka aktörer som fått ta stor plats och vilka som fått stå tillbaka, när det kommer till såväl det rent materiella som det sociala, det organisatoriska och det ekonomiska. Teorin hjälper mig dels att undersöka hur områdena, *assemblagen*, skapats, dels att förstå hur de fungerar.

Assemblage theory, som jag hädanefter i uppsatsen kommer översätta till svenskans assemblageteori eller assemblageperspektiv, kommer från början från Gilles Deleuzes och Félix Guattaris omfattande verk Tusen platåer. På franska, som är bokens originalspråk, kallas begreppet *agacement* vilket fångar in en mer precis betydelse av begreppet som går förlorad både i den engelska och den svenska översättningen, vilket problematiseras av bland annat Müller och Nail. (Müller, 2015; Nail, 2017) *Agacement*, eller *assemblage*, innebär enligt Deleuze och Guattari en sammansättning, en komposition, av heterogena komponenter. Denna komposition kan vara sammansatt av organiska eller ickeorganiska, mänskliga eller ickemänskliga aktörer. (Deleuze & Guattari, 2015) Deleuze och Guattari ger ingenstans i Tusen Platåer en entydig definition av vad ett *assemblage* är eller hur en assemblageteori ska användas, men i artikeln *What is an assemblage* försöker Thomas Nail syntetisera deras utläggningar, användningar och *ad hoc* definitioner till en helhetlig teoribildning. Han menar att det förutom den grundläggande definitionen given ovan, det vill säga att ett *assemblage* är en sammansättning, finns tre grundläggande drag som förenar *assemblage* av olika slag. Dessa är deras *betingelser*, deras *element* och deras *aktörer*.

Alla *assemblage* har en eller en uppsättning betingelser. Med 'betingelse' menas ett nätverk av specifika relationer som tillåter de konkreta elementen och aktörerna att framträda och hållas samman på ett specifikt sätt, till en helhet. Exempel på detta kan vara 'Maj 68' eller ett namn på en storm, som 'Gudrun'. Som exempel lyfter Nail upp stjärnbilden Stora Björn:

The constellation of Ursa Major does not inhere naturally or essentially in the sky. It does not cause the stars to exist. It is simply the proper name for the set of conditioning relations that arrange a set of stars. Without stars in the sky there are no relations between stars, but without relations between stars there is only radical heterogeneity. In this example, the abstract machine [ett annat begrepp för *conditions*, på Svenska 'betingelser' min anm.] is the relational lines that connect the stars and the concrete assemblage is the stars that are connected. However, since new stars are born and old stars die and all of them move around in relation to our point of view, there is no eternal essence of the constellation. The constellation is a singular event: a set of relations that change as the elements change in a kind of reciprocal feedback loop. (Nail, 2017)

Betingelsen är inte i sig möjlig att representera, då den inte har någon betydelse utöver arrangemanget av olika konkreta element och aktörer. Även om betingelserna saknar materialitet och representation är de *sanna* i den mån den påverkar och är en förutsättning för reella skeenden, och man försöker ofta i efterhand begreppsliggöra dem. (Nail, 2017)

Liksom alla assemblage har en eller flera betingelser så är de också förkroppsligade, i enlighet med den bestämmande betingelsen. Detta förkroppsligande kallar Deleuze och Guattari för ett assemblages element. Utan de konkreta elementen skulle *betingelsen* bara vara en abstrakt princip eller tomma ord, men utan *betingelsen* skulle elementen inte få någon mening. Relationen mellan betingelsen och elementen är inte stabil utan helheten förändras utifrån att delarna förändras och vice versa. Det gör att assemblaget saknar essens. För att förstå ett assemblage är det således inte intressant att fråga sig vad det *är*, svaret kommer hela tiden glida undan. Den intressanta frågan blir istället vad assemblaget kan *göra* – vilket blir till praktiska frågor som: vad kan assemblaget uppnå och vilka är dess begränsningar?, vilka är assemblagets konsekvenser just nu?, vilka kan räknas till assemblagets allierade och vilka kan betraktas som dess fiender? (Nail, 2017)

En tredje aspekt av ett assemblage är dess aktörer, vilka kan vara både mänskliga och icke-mänskliga. En aktör är inte ett autonomt rationellt subjekt, men inte heller är den ett bortkopplat objekt oförmöget till handling. Aktörerna är snarare dem som inom ett assemblage länkar samman de konkreta elementen till en specifik form. Det är de som *skapar*. De befinner sig inte utanför assemblaget utan är, med Deleuzes och Guattaris ord *immanenta* i det. Viktigt att förstå är att vi inte kan tänka en aktör utan ett assemblage till vilket den tillhör, men vi kan inte heller ha ett assemblage utan aktörerna, som är de som sätter samman det. (Nail, 2017)

Det finns olika typer av assemblage. Nail tar i sin artikel upp fyra typer: *territorial assemblages*, territoriella assemblage, *state assemblages*, statliga assemblage, *capitalist assemblages*, kapitalistiska assemblage och *nomadic assemblage*, nomadiska assemblage. (Nail, 2017) Alla dessa assemblage är möjliga att förstå geografiskt, men jag kommer i min uppsats fokusera på de territoriella assemblagen, då de fokuserar på hur heterogena element organiseras, befästs, förflyttas och omorganiserar i rummet.

När det kommer till de stadsdelar som jag ska analysera är det möjligt att, i linje med Deleuze och Guattari, betrakta dess beteckningar 'Norra Sorgenfri' och 'Sofielunds verksamhetsområde', och hur de framställs som enhetliga områden i planprogrammen, som betingelserna. Elementen blir förkroppsligandet av dessa platser, som trots att det i huvudsak är de föreställda platserna jag analyserar förutsätts. Aktörerna är de inom områdena har agens att koppla ihop, skapa och omskapa rummet. I den här uppsatsen kommer aktörerna stå i förgrunden.

Ett assemblageinspirerat tänkande har använts inom urbana studier av flera teoretiker, och dessa användningar kommer vara mer relevanta för den här uppsatsen än den väldigt filosofiska grunden, formulerad av Deleuze och Guattari. Emellertid är det viktigt att förstå vart teorin kommer ifrån för att kunna ta avstamp från den och använda den på ett sätt som passar aktuell empiri. Assemblageteori kan nämligen förstås både som ontologi, det vill säga som en lära om varat, och som en metodologi genom vilken det är möjligt att förstå olika fenomen.

Inom urbanteorin har ett assemblageinspirerat tänkande i hög utsträckning handlat om att betrakta rummet, eller ett särskilt rumsligt fenomen, inte som ett resultat av ett förutbestämt medvetande utan som en pågående process där olika mänskliga eller icke-mänskliga, mer eller mindre medvetna aktörer samverkar.

Ett sätt att använda sig av assemblageteori i urbana studier står Latham och Layton för när de analyserar en konflikt mellan den etablerade kulturinstitutionen, Southbank Centre, och initiativet Long Live Southbank, båda belägna på the South Bank i London. Southbank center ville utveckla sin kulturverksamhet på en offentlig plats där skateboardåkare sedan 70-talet befunnit sig, och betraktat sig som hemma. Artikelförfattarna beskriver det aktuella offentliga rummet som ett assemblage där en sammansättning av mänskliga och icke-mänskliga aktörer skapar agens i den offentliga miljön. I fallet med Long Live Southbank handlar det till exempel om människor, filmer, bilder, texter, bord och skateboards som tillsammans skapar

ett assemblage under en kamp om en plats i det offentliga rummet. Men i enlighet med teoribildningen saknar assemblaget en essens och en entydig politisk riktning, och konflikten om det offentliga rummet löpte längs flera parallella linjer och resulterade i ett samarbete som ingen av grupperna från början hade förutsett. De visar i sin artikel hur olika sammansättningar av aktörer skapar olika maktrelationer i rummet. Detta är relevant för uppsatsens syfte då även jag kommer analysera hur olika sammansättningar av aktörer påverkar hur rum utformas, och inte heller i mitt fall är det konfliktfritt.

Tania Murray Li beskriver även hon de aktörer som ingår i de assemblage hon analyserar, men lägger tyngdpunkten på de praktiker som upprätthåller och stabiliserar assemblagen. Hennes studieobjekt är lokala gemenskaper som samverkar för att förvalta skogsbruk i ett antal låginkomstområden i världen, vilket kallas *community forest management*. (Murray Li, 2007) Hon beskriver sin förståelse av assemblagetänkande med följande ord:

Assemblage thinking is concerned with how different spatio-temporal processes are historically drawn together at a particular conjuncture and often made stable through the work of particular powerful actors, but can then be made to disperse or realign through contestation, shifting power relations or new contexts. (Murray Li, 2007)

Vidare beskriver hon sex praktiker vilka hon anser vara gemensamma för olika försök att stabilisera olika typer av territoriella assemblage. Praktikerna är de följande: (1) *forging alignments*, vilken handlar om att föra samman olika målbilder från olika delar av assemblaget, knyta kontakter och skapar länkar (2) *rendering technical*, som innebär att skapa ett ramverk för intervention inom vilket ens handlingar blir logiska medel för att uppnå förutbestämda mål (3) *authorizing knowledge* vilken handlar om att knyta an till ett kunskapsfält som förmår bekräfta vissa förgivettagna ståndpunkter och härbärgera viss kritik (4) *managing failures and contradiction*, vilken presenterar misslyckanden som att de handlar om rektifierbara brister och inte fundamentala motsättningar (5) *anti-politics* som innebär att problem formuleras som tekniska frågor istället för politiska eller ekonomiska sådana och (6) *reassembling*, vilken handlar om hur nya betydelser skapas inom ramarna för assemblaget, i synnerhet under en nyliberala ekonomisk regim. (Murray Li, 2007) Jag kommer använda mig av dessa praktiker för att analysera de assemblage som planeringen för kultur- och föreningsliv och offentlighet Norra Sorgenfri och Sofielunds verksamhetsområde utgör.

Ett annorlunda angreppssätt har Ash Amin när han använder sig av ett assemblageinspirerat tänkande för att formulera en teori om det posthumanistiska offentliga rummet. (Amin, 2008)

Han betraktar det offentliga rummet som ett assemblage, med kapacitet att skapa ett slags *det offentliga rummets mervärde*, eller som han också kallar det *situerat mervärde*. Det är detta jag i uppsatsen kallas stadens offentliga liv. Huruvida ett offentligt rum förmår eller inte skapa ett sådant mervärde beror på flera faktorer: platsens historia och materialitet, vilka verksamheter som finns på platsen, vilka som har tillgång till dem *etcetera*. Amin argumenterar för att stadens offentliga liv är ett resultat den totala dynamiken – mellan mänskliga och icke-mänskliga aktörer och element – i en offentlig miljö. Han driver tesen att det offentliga rummets kollektiva impulser är ett resultat av för-kognitiva och tysta/underförstådda mänskliga ”svar” till ett tillstånd av ”situerad mångfald/*multiplicity*” med vilket han menar: sammankomsten av kroppar, massa och materia, samt av de många användningarna och behoven av ett delat offentliga rum. Det innebär att för att ett offentligt liv ska uppstå så krävs det att det finns behov som kan tillfredsställas i det offentliga rummet, att det finns målpunkter att röra sig till och från och så vidare. Det offentliga rummets mervärde skapas helt enkelt som en effekt av ett territoriellt assemblage. Vidare vänder han sig emot idén att det går att skapa vad han kallar solidariska medvetanden eller reella möten mellan främlingar i det offentliga rummet. Däremot menar han att det är möjligt att skapa eller bevara solidariska mönster där människor från olika bakgrunder kan samexistera. Han exemplifierar med att det sällan är främlingar möts, verkligen möts, på en offentlig plats, men menar att om de kan samexistera och känner att de har samma rätt att använda rummet, så att den enes användande inte utarmar den andres, kan ändå en slags känsla av samhörighet och solidaritet uppstå. Detta perspektiv är fruktbart när jag analyserar hur ett kultur- och föreningsliv påverkar det offentliga rummets karaktär.

I takt med att assemblageteori har blivit allt mer använd inom urbanforskning har också litteraturen om dess teoretiska bidrag till fältet utökats. McFarlane formulerar i artikeln *Assemblage and critical urbanism* vad han anser vara assemblageperspektivets bidrag till kritisk urbanism (McFarlane, 2011).

Assemblage, menar han, har inom kritisk urbanforskning använts som en idé eller som ett analytiskt verktyg för att ta i beaktande det obestämbara, uppkomsten, det blivande, det processuella, det turbulenta och det sociomateriala hos ett specifikt fenomen. Ansatsen är att beskriva det relationella i en komposition, snarare än att fokusera på staden som ett slutgiltigt resultat. (McFarlane, 2011) Han citerar Fariás (2009) som beskriver staden såhär:

as an object which is relentlessly being assembled at concrete sites of urban practice or, to put it differently, as a multiplicity of processes of becoming, affixing sociotechnical networks, hybrid collectives and alternative topologies.

Han menar att det inte går att ge en exakt definition på vad ett assemblage är när det används inom kritisk urbanism men menar samtidigt att det inte är nödvändigt:

As Edward Said (1984, p. 237) memorably argued, theory changes both as it travels and in according to context, and rather than legislate for what a theory or mode of thinking should look like, or insist on a kind of slavish reproduction of theory, it is rather ‘part of the critic’s responsibility ... to judge misreadings (as they occur) as part of a historical transfer of ideas from one setting to another’.

Viktigt för teoribildningen är förståelsen för hur urbana aktörer, former och processer definieras mindre av deras förgivettagna inneboende egenskaper och mer av hur de fungerar i ett givet sammanhang, vilka assemblage de ingår i och samspelar med. På så sätt skapas en form av rumslig relationalitet som är uppmärksam *både* mot de individuella elementen och den interaktiva helhetens agens. (McFarlane, 2011) De individuella element och aktörer som ingår i ett assemblage kan sedermera bli stabiliserade eller destabiliserade. Detta kallas med Deleuze och Guattaris terminologi för territorialisering; när en rumslig praktik stabiliseras, deterritorialisering; när en rumslig praktik lyfts från sitt sammanhang eller reterritorialisering; när en rumslig praktik får ett nytt rum och stabiliseras där. (McFarlane, 2011). Detta är intressant för min undersökning på så sätt att de föreställda områdena jag analyserar bäst förstås, inte som en essens, utan som ett resultat av en process där olika aktörer tillåts ta olika stor plats, och bäst förstås i relation till varandra. Dessutom relaterar områdena till varandra, och till ett mer övergripande planeringssammanhang i Malmö stad, vilket assemblageteorin förmår omfatta.

I enlighet med både den ontologiska förståelsen av assemblage, och den metodologiska, kan man betrakta assemblage både som ett specifikt objekt/område i staden och en orientering till hur man förstår världen. Dessa angreppssätt går inte att på ett tydligt sätt särskilja från varandra, men jag kommer i uppsatsen utgå från assemblage som ett område, eller snarare som ett planerat område på gränsen mellan fysisk realitet och föreställt i planeringsdokument.

Uppsatsens studieobjekt – den planerade kulturen, föreningslivet och offentligheten i Norra Sorgenfri och i Sofielunds verksamhetsområde – kommer alltså att analyseras som assemblage. Men de ingår också i större assemblage. Planeringen för kultur, föreningsliv och

offentlighet i Norra Sorgenfri är tätt sammanlänkad med planering av Norra Sorgenfri i stort och detsamma gäller för Sofielunds verksamhetsområde. Vidare är de givetvis påverkade av de planeringsideal och -praktiker som Malmö stad står för. Vi har att göra med komplexa system inom komplexa system, vid sidan av komplexa system. På en teoretisk nivå kan det tyckas vara väldigt abstrakt men min intention är att i och med mina fallstudier konkretisera vad det kan innebära i ett planeringssammanhang, och låta det teoretiska perspektivet belysa viktiga delar av mina studieobjekt.

Metod och material

Syftet med den här uppsatsen är att förstå relationen mellan kultur och föreningslivet å ena sidan och stadens offentliga liv å andra sidan, och hur den relationen tar sig uttryck i planeringen av två områden i Malmö. Mot denna bakgrund har jag valt ett kvalitativt tillvägagångssätt för att genomföra studien. Det har inneburit semistrukturerade intervjuer med tjänstemän som jobbat med planeringen av Norra Sorgenfri och Sofielunds verksamhetsområde, samt en närläsning av planprogrammen och andra relevanta planeringsdokument.

Kvalitativ metod används ofta för att undersöka hur verkligheten kan uppfattas på olika sätt, utifrån ett mindre antal informanter eller en begränsad mängd text. Den kvalitativa metoden kan sättas i relation till kvantitativ metod där syftet snarare är att hitta statistiska samband mellan olika fenomen utifrån en stor mängd data. (Ahrne & Svensson, 2011) Givet att det är ett mindre omfattande material som analyseras försöker man inom kvalitativ metod gå djupare in i förståelsen för problemet man undersöker. På så sätt är det möjligt att nå fram till en annan typ av kunskap än vad som framkommer i kvantitativa studier. (McCracken, 1988)

I boken *Practicing Human Geography* skriver Chris Philo et al. att en samhällsorienterad geografi i allt högre utsträckning intresserar sig för frågor som rör processer, förändrade förutsättningar och meningsskapande. De menar att det, i relation till en mer ytligt jämförande ansats, kräver ett noggrant övervägande i val av metod. (Philo m.fl., 2004) I *Qualitative Research Methods in Human Geography* beskrivs hur forskningsintervjun kan hjälpa oss att förstå sociala geografiska problem och exemplifierar med Schoenbergers klassiska studie från 1991 där han intervjuar industriidkare om lokaliseringar av deras verksamheter. Tidigare hade man haft ett utifrånperspektiv där man fokuserat på tillgång till råmaterial och arbetskraft men i och med Schoenbergers intervjuer kom man fram till att aspekter som historia, tradition och relationella faktorer var minst lika viktiga. (Hay, 2005)

Jag vill i min uppsatts undersöka hur planerarna i Norra Sorgenfri och Sofielunds verksamhetsområde formulerat sig kring planering för kultur, fritidsliv och offentlighet i respektive område. För att svara på frågan *hur?* lämpar sig, med referens till ovan nämnda studie om lokalisering av industrier, forskningsintervjun väl.

I artikeln *Qualitative methods in planning research and practice* menar Hemalata C. Dandekar att den kvalitativa forskningen och i synnerhet intervjun kan utgöra en brygga

mellan utövare inom planering och forskare inom planering, på så sätt att forskaren tar planerarens utsaga och teoretiserar över den, så att säga gör den till vetenskap. (Ritchie m.fl., 2014) Detta är inte det huvudsakliga syftet med uppsatsen, men som en metodologisk effekt är det eftersträvansvärt.

Intervjuerna

En semistrukturerad intervju innebär att intervjuaren utgår från vissa teman och utifrån dem ställer öppna frågor till informanterna. Under intervjuens gång är intervjuaren öppen för att ställa följdfrågor som inte ingår i intervjuguiden, om svaren bjuder in till det. (Kvale, 2014) Se min intervjuguide i bilaga 1.

Jag utgick från planhandlingar jag hittade på Malmö stads hemsida för att hitta mina första informanter och allt eftersom intervjuerna hölls blev jag rekommenderat att tala med även andra på de berörda förvaltningarna. Detta kallas av Steinar Kvale för snöbollseffekten. (Kvale, 2014) Intervjuerna har företrädesvis ägt rum digitalt via mötesverktyget *Zoom*, vid ett fall träffade jag en informant på ett kafé utifrån att hen föreslog det. Jag har informerat informanterna via mail om intervjuernas syfte, omfång och förutsättningar. I ett fall skickade jag den övergripande frågestrukturen i förväg efter att informanten önskat det. Jag har inlett varje intervju med att läsa upp en kortare text om intervjuens syfte samt förutsättningar för anonymisering:

Intervjun kommer handla om planering för kultur, föreningsliv och offentlighet i Norra Sorgenfri/Sofielunds verksamhetsområde. Jag kommer spela in intervjun och sedan transkribera den, där jag anonymiserar dig, och sedan radera inspelningen. I uppsatsen kommer det framgå vilken kommun jag skriver om och även vilket projekt och vilken förvaltning mina informanter kommer från, där det är av vikt för uppsatsens syfte. Känns det här okej för dig?

När jag börjar spela in kommer jag läsa stycket ovan och be om ditt samtycke igen så jag får med det i inspelningen.

Vissa intervjuer blev mer regelrätta utfrågningar utifrån frågorna i intervjuguiden medan andra utvecklades till en mer samtalande form. Jag har varit tydlig med att få ut samma typ av information från alla informanter och i de fall där informanterna svävat iväg, bytt samtalsämne och kommit in på spår jag velat följa upp, har jag vid slutet av intervjun bett om

att få kolla igenom mina frågor för att försäkra mig om att jag inte missade någon väsentlig fråga.

Jag har transkriberat intervjuerna och använt mig av ett program för kodning och analys av kvalitativa data, Nvivo för att koda och analysera. Jag har utgått från projekten och kategorierna *aktörer*, *rumsligt uttryck* och *spänningsfält* för att sedan, utifrån materialet, hitta olika samband.

Jag kommer referera till informanterna utifrån deras anonymiserade namn.

Norra Sorgenfri	Sofielunds verksamhetsområde
Sofia, plankontoret	Magdalena, plankontoret
Jonas, kulturförvaltningen	Amir, fastighets- och gatukontoret
Roland, plankontoret	Åsa, kulturförvaltningen
Alva, kulturförvaltningen	Oliver, fritidsförvaltningen
	Alf, kulturförvaltningen

Jämförande ansats

I min uppsatts kommer jag analysera planerna för två stadsdelsområden. Att jämföra två eller fler företeelser är vanligt förekommande inom vetenskapen men kan göras på många olika sätt. Inom geografi- och urbanforskning har jämförelser mellan städer varit det mest vanligt förekommande, både inom den akademiska litteraturen och inom populärvetenskapliga sammanhang. Ett fält där man studerar *hur man jämför* kallas *relational comparison*. I artikeln *Towards a relational comparative approach to the study of cities* (Ward, 2010) beskriver Kevin Ward hur *en jämförande ansats* har använts och kan användas inom urbanforskning. Han inleder med att beskriva de grundläggande antaganden för fältet: *[c]omparative analysis is best defined as the collection of data on two or more situations, followed by an attempt to make sense of them by use of one or more explanatory models* och fortsätter med en genomgång av de frågeställningar som oundvikligen uppkommer vid jämförande analyser samt fältets historiska framväxt, innan han kommer fram till vad *relational comparison* är i förhållande till mer konventionella jämförande ansatser. Han menar att de konventionella ansatserna missar att ta skalans komplexitet i beaktande: nationer, regioner och städer har setts som ontologiskt och epistemologiskt givna. Det är här begreppet

relational kommer till användning, Ward menar att var och en av dessa skalor måste förstås i relation till varandra utifrån sina egna kontexter, och att jämförelsen mellan till exempel två städer måste ta det i beaktande. Ward menar vidare att de traditionella angreppssätten att *jämföra* tenderar betrakta sina forskningsobjekt som analytiskt separata enheter. Detta menar Ward är att förbise ett mer öppet, *situerat* och relationellt förhållningssätt till städer. Slutligen tar han upp en svaghet som manifesteras i en för hög tilltro till lagbundenhet och kausalitet. (Ward, 2010)

Han kritiserar inte jämförande ansatser därför att han vill hävda att alla platser är unika och ojämförbara, utan för att komma bort från ett jämförande där objekt mäts mot en universell mätsticka. Istället måste de förstås i relation till sin omgivning och till varandra, vilket han illustrerar med ett citat från Gilian Harts bok *Disabling globalization: places of power in post-Apartheid South Africa* (Hart, 2002):

In this conception, particularities or specific cities arise through interrelations between objects, events, places and identities; and it is through clarifying how these relations are produced and changed in practice that close study of a particular part can illuminate the whole. (Hart, 2002)

Genom att se städer historia, varande och blivande i relation till andra skalor och till andra städer blir det tydligt att en viss policy i en stad inte är frikopplad från den i en annan. På så sätt är det inte möjligt att jämföra städer som två separata enheter utan de förstås i relation till varandra. (Ward, 2010)

På så sätt tänker jag kring de områdena jag valt att analysera, Norra Sorgenfri och Sofielunds verksamhetsområde. Ward skriver om jämförelser mellan städer men jag anser att hans resonemang har bäring även på en ännu lägre skala: stadsdelens. Jag kommer inte utföra en direkt jämförelse utifrån på förhand bestämda parametrar. Men genom att undersöka områdena tillsammans kommer jag kunna se saker jag inte hade kunnat se om jag studerat dem var för sig, på grund av den relation som finns mellan områdena och den relation de båda har till de större skalorna, närmast Malmö stad. Jag kommer alltså jämföra dessa två områden betraktade som assemblage. Assemblage teorin i kombination med *relational comparison* öppnar också upp för hur dessa två assemblage utgör delar av ett större planeringsassemblage i Malmö. Detta skapar ett utrymme för analys som ligger i linje med hur McFarlane menar att

assemblageteorin kan användas, nämligen som ett sätt att analysera komplexa system utifrån flera olika skalor. (McFarlane, 2011)

Material

Transkriberingarna från intervjustudien utgör merparten av mitt material, tillsammans med planprogrammen. Jag kompletterar detta med olika strategidokument från respektive område, vilka omnämns som viktiga i intervjuerna.

Dokument	
Norra Sorgenfri	Sofielunds verksamhetsområde
Planprogram Norra Sorgenfri antaget 2006 (<i>Norra Sorgenfri Planprogram pp6020</i> , 2006)	Planprogram Sofielunds verksamhetsområde, på samråd 2021(<i>Sofielunds verksamhetsområde Planprogram pp6053</i> , 2021)
Sorgenfri Kulturstaden (Klamborn, 2005)	Destinationsanalys (<i>Destinationsanalys Sofielund</i> , 2018)
Kulturstrategin (Lyrevik, 2014)	Stadsdelsatlas (<i>Stadsdelsatlas Sofielund</i> , 2018)
Visionsdokument Sorgenfri (<i>Visionsdokument Sorgenfri</i> , 2006)	

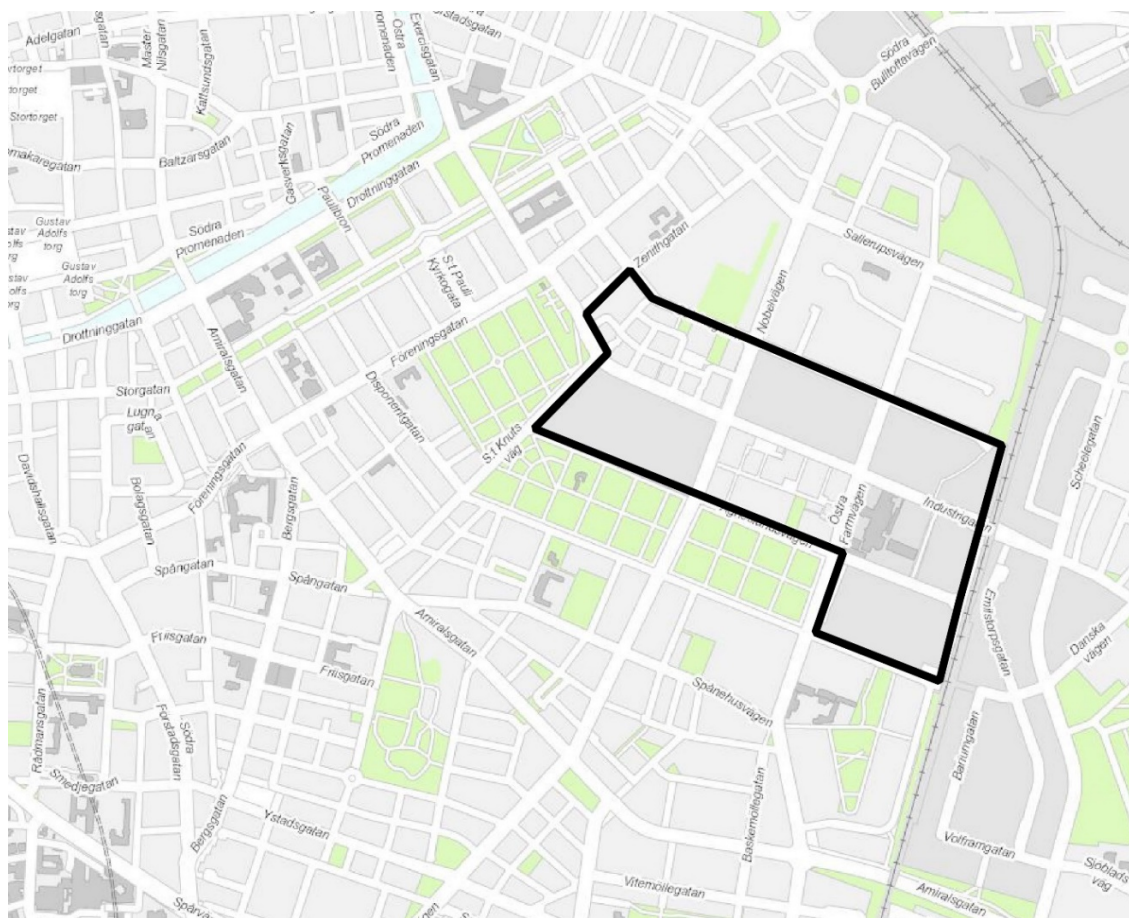
Utifrån intervjuerna och planeringsdokumenten framträder en bild av hur områdena kommer att bli med avseende på kultur, föreningsliv och offentlighet. Själva objektet för analysen är alltså de planerade områdena. Utifrån assemblageperspektivet är dessa inte enbart visioner i policydokument, utan de har materialitet och skapar agens. Platserna så som de varit pre-planprogram utgör till exempel ett viktigt aktörskap, hur planerarna förhållit sig till dem ett annat. Vilka aktörer som ingår i respektive assemblage är en av forskningsfrågorna, och den kommer utvecklas i analysen.

När jag fortsatt i uppsatsen skriver om assemblagen som Norra Sorgenfri och Sofielunds verksamhetsområde utgör menar jag dem som de *planerade områdena* om inte annat anges. Detta för att texten ska bli enklare att läsa.

Analys

Förutsättningar

Norra Sorgenfri ligger i nordöstra Malmö och är ett område som fram tills nyligen karaktäriserats av industriell bebyggelse. Området tillhör ett av Malmös äldsta industriområden och har under 1900-talet sysselsatt många malmöbor. Bland de första att etablera sig i området var gasverket, spårvägsstallarna, Barnekows kemisk-tekniska laboratorium och AB Wilhelm Hansens fabrik. Under 30- och 40-talet tillkom bland annat Malmö oljeslageri, Happachs såpfabrik och AB Addo. 50- och 60-talets industriomvandling drabbade området och flera industrier lades ner och revs, varav vissa tomter står tomma än idag. Området kom att bli hemvist för flertalet kulturföreningar och konstnärskollektiv, bland annat ateljéföreningen Addo, som var verksam i den gamla kontorsmaskinfabrikens Addos lokaler, och Cirkulationscentralen som hade sin hemvist tillsammans med många andra kulturaktörer på Nobelvägen 125. Området präglades vid planprogrammets tillkomst fortfarande av storskalig fastighetsbildning och mindre industrier, varav de viktigaste var läkemedelsföretgen QPharma och Dupont. (Klamborn, 2005).

Figur 1 Norra Sorgenfris områdesgräns på Malmö stadsatlas

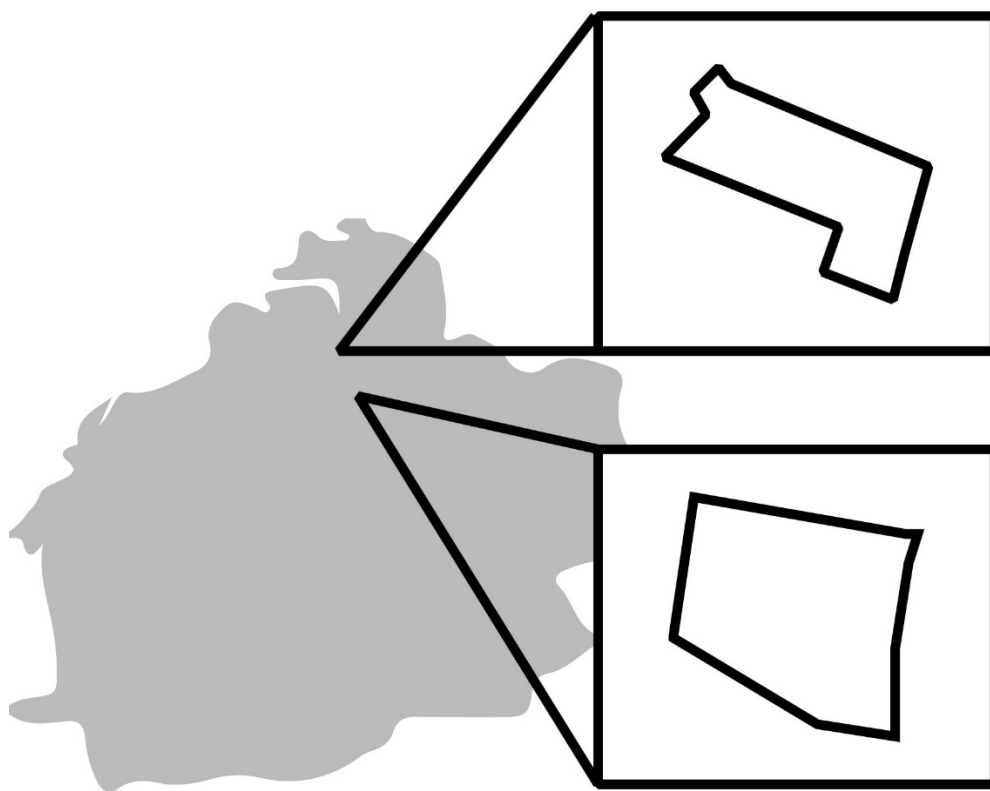
Sofielunds verksamhetsområde härstammar också från 1900-talets första hälft, då industrier som tidigare låg mer centralt flyttade ut till vad som då var utkanten av staden. Viktiga industrier i Sofielunds verksamhetsområde var Bleckvarufabriken som låg i områdets norra delar, där kvarteret Kampen ligger idag, Dama-verken, saturnusfabriken och Metzéns tvätteri och färgeri. Den verksamhet som idag förknippas med området är bageriet Pågen AB och stärkelsestillverkaren Stadex AB. De flyttade sina verksamheter till området under 60-talet. Området byggdes ut fram till slutet på 70-talet, när många industrier lades ner eller flyttade. Både Pågen AB och Stadex AB är emellertid fortfarande verksamma i området och är arbetsgivare åt många malmöbor. I området finns från 70-talet en musikindustri och ca 300 näringsverksamheter och föreningar är idag registrerade i området. Kvarteret Kampen har blivit ett centrum för så kallade urbana sporter och i kvarteret finns bland annat kampsportsföreningar, en gymnastikförening, en rollederbyförening och en cirkusförening. Kommunens fritidsförvaltning är med och stöttar flera av dessa verksamheter. (*Sofielunds verksamhetsområde Planprogram pp6053, 2021*)

Figur 2 Sofielunds verksamhetsområdes områdesgräns på Malmö stadsatlas

Så beskrivs områdena kortfattat i respektive planhandlingar. Områdena liknar i hög utsträckning varandra: de är områden med industriarv i vad som tidigare var utkanten av Malmö men som nu är relativt centrala områden. Varken i Norra Sorgenfri eller i Sofielunds industriområde är kommunen storskalig fastighetsägare. Detta gör dem intressanta att analysera emot varandra. Skillnaderna finns också där, i Norra Sorgenfri var till exempel fastighetsstrukturen mer storskalig än i Sofielunds verksamhetsområde. I Sofielund har det också funnits fler dokumenterade verksamheter än i Norra Sorgenfri, så som det beskrivs i planprogrammen. Tiden är också en skillnad. I augusti 2004 fick stadsbyggnadskontoret i uppdrag av stadsbyggnadsnämnden att göra en översyn av Sorgenfri verksamhetsområde, vilket ledde fram till att Visionsprogrammet för Norra Sorgenfri togs fram 2006 och att planprogrammet antogs 2008. Planprogrammet för Sofielunds verksamhetsområde har i skrivande stund (juli 2021) varit ute på samråd och förväntas gå ut på granskning under hösten 2021.

Dessa likheter och skillnader bildar en font mot vilken informanternas berättelser om arbetet med respektive område avtecknar sig.

Figur 3 Norra Sorgenfri (högst upp) och Sofielunds verksamhetsområde (längst ner) i förhållande till varandra. Den grå konturen är Malmö stad.

Planeringsprocessen

De politiska uppdragen

Sofia berättar om hur arbetet med Norra Sorgenfri initierades, hon och några kollegor tog initiativ till att kolla på området under en tid då kommunen mest fokuserade på områden där de själva ägde mycket mark som kunde säljas, det vill säga Västra Hamnen och Hyllie. Sofia och gruppen runt henne ville att staden även skulle kolla på Norra Sorgenfri som ett sätt att, som Sofia uttrycker det "läka staden" även om det inte fanns så stora ekonomiska intressen där. Detta ledde till ett politiskt uppdrag, ett visionsprogram och en serie dialoger.

Fortsättningen på detta arbete blev att ta fram ett planprogram.

Ett ingångsvärde i arbetet med planprogrammet var alltså en önskan om att läka staden. Det politiska uppdraget formulerades utifrån en önskan om att skapa en blandad stadsdel. Det formulerades bland annat såhär:

[...] blandad bebyggelse med inslag av icke störande verksamheter [...] syftet med planprogrammet är att utreda förutsättningarna för omvandlingen av området Norra Sorgenfri från industriområde till ett innerstadsområde av blandad karaktär. (*Norra Sorgenfri Planprogram pp6020, 2006*)

Det politiska uppdraget och visionsprogrammet blir som bärare av dessa ingångsvärden tydliga aktörer i hur Norra Sorgenfri utformats som assemblage, vilket i sin tur påverkar assemblaget för kultur, föreningsliv och offentlighet. Det faktum att området ligger i innerstadens utkant utgör även det en viktig materiell faktor i skapandet av visionen om vilket område Norra Sorgenfri kan bli och vilken funktion det kan fylla i staden som helhet. På så vis blir även den geografiska positionen en viktig faktor att räkna in i det komplexa system som planeringen av Norra Sorgenfri utgör. I Lis analys av *community forest management* skriver hon om praktiken *rendering technical* med vilken hon menar att skapa ett ramverk för intervention. Genom det politiska uppdraget blir det tydligt vad tjänstemännen har och inte har handlingsutrymme att göra. Det blir då till en teknisk fråga om *hur* man skapar en "blandad bebyggelse" och ett "innerstadsområde".

I Sofielunds verksamhetsområde kom initiativet från politiskt håll. Magdalena berättar att de i februari 2020 fick det politiska uppdraget, i vilket det bland annat står såhär:

Målbilden ska säkerställa områdets betydelse som ett dynamiskt verksamhetsområde med fler arbetstillfällen där kultur, fritid och industri skapar levande målpunkter för alla Malmöbor och ge området en positiv atmosfär och karaktär. I målbildsarbetet ingår att pröva möjligheten att infoga bostäder i planområdet. [...] Det allmänna intresset har en naturlig tyngd i framtagandet av målbilden. Planprogrammet kommer att ligga till grund för ett flertal detaljplaner under en lång tid framöver.

Stadsbyggnadskontoret fick alltså i uppdrag att pröva om bostadsetablering var lämpligt, där båda utfallen var möjliga från ett politiskt perspektiv. Ingångsvärdena här ser annorlunda ut – inte bara att frågan om bostadsetablering lämnades öppen, politiken efterfrågade också aktivt att tjänstemännen skulle ta kultur, fritidsliv och industri i beaktande. Planeringen av området som helhet relaterar till planeringen för kultur, föreningsliv och offentlighet på ett mer överensstämmande sätt än vad som var fallet i Norra Sorgenfri.

Planeringsprocessen i Norra Sorgenfri

När jag ber informanterna berätta om hur de, som aktörer, kunnat bidra till planering för kultur, föreningsliv och offentlighet svarar informanterna från Norra Sorgenfri med emphasis på utformningen av det offentliga rummet. Sofia berättar om en vilja att skapa god allmän platsmark genom att till exempel lägga gatumark i fastighetsgräns, så att alla skulle påverkas av den allmänna platsen, pocketparks och socialytefaktor², vilket till exempel skulle kunna innebära att skapa sittytor i fasaden. På så sätt skulle även kvartersmarken kunna bidra till det gemensamma. Det finns även en uttalad vilja, från Sofias håll, om att skapa offentlighet i olika nivåer, där till exempel innergården delas med de närmaste medan stråken skulle kunna skapa samhörighet med ett större område och vissa platser skulle så att säga tillhöra hela Malmö. Roland, som inte deltog i framtagande av planprogrammet men som utifrån planprogrammet jobbat med detaljplanerna i området, talar också företrädesvis om den allmänna platsen när jag frågar om offentlighetens roll i samtida stadsplanering, och understryker områdets funktion som stråk:

Ja men i Sorgenfri tycker jag att det handlar väldigt mycket om att binda samman området med omgivningen, för det är ju ett gammalt industriområde med väldigt stora

² Socialytefaktor kan ses som ett komplement till grönytefaktor, vilket är en metod för att beräkna grönytor i förhållande till hårdgjorda ytor i nybyggda områden.

kvarter, privata kvarter, och man saknar det där finmaskiga nätet och det saknas förbindelser genom området [...]

Dessa utsagor reflekterar en syn på offentligt liv som innebär att det är något som är möjligt att planera fram. Det uttrycks av flera av informanterna i Norra Sorgenfri: att det är ett område som karaktäriseras av brist, och där kan planeringen rycka in och planera fram det som saknas. Det är förvisso så planeringen av allmän platsmark ser ut, i förhållande till kvartersmark, men frågorna till informanterna är tydliga i att det inte bara är den juridiska termen *allmän plats* som avses. Ytterligare exempel på detta är när Roland uttalar sig om vikten av att ha ett småskaligt kultur- och föreningsliv i området:

Det fungerar lite som marknadsföring, göra det mer allmänt känt, för det är också en del av Malmö som inte är så... det finns inte den typen attraktioner, i området heller.

Om vi betraktar offentligheten i det planerade Norra Sorgenfri som ett assemblage blir det tydligt att planerarna inte utgår från ett redan existerande offentligt liv, utan att offentligheten är något som ska tillföras genom rumslig intervention. Utifrån ett assemblageperspektiv är det svårt att frammana ett sociomateriellt aktörerskap på det sättet. Ett objekt – som en utemöbel, eller ett offentligt konstverk – får sin betydelse och agens utifrån dess rumsliga och tidsliga relationer. Rumsliga på så sätt att de går att förstå endast i förhållande till andra rumsliga företeelser, till exempel hur människor som rör sig, och tidsliga på grund av att ett rumsligt mönster skapas över tid; historia och potentialitet är enligt McFarlane viktiga begrepp för att förstå ett assemblage. (McFarlane, 2011). Enligt Amin kan ett solidariskt offentligt rum uppstå när det erbjuder funktioner människor kan dela, utan att de för den skull är direkt solidariska med varandra. En större undersökning om exakt vilka offentliga rum som skapas i Norra Sorgenfri skulle behöva genomföras för att det skulle vara möjligt att säga om sådana funktioner skapas.

När jag frågar informanterna specifikt om hur kulturen och föreningslivet integrerats i området berättar informanterna om hur konstnärer deltagit i utformningen av det offentliga rummet, om Kulturstrategin, om hur arbetsgruppen har förhållit sig till de existerande föreningarna i området och om omvandlingen av det gamla bussgaraget.

Jonas berättar om hur konstnärer och landskapsarkitekter tillsammans jobbat med att ta fram de allmänna platserna och Sofia pekar på hur de anställt konstnärer och inte bara låtit dem jobba gratis, som så ofta kan bli fallet:

Och sen gjorde vi ju också så att vi startade ett samarbete som vi kallade kulturzon Norra Sorgenfri där vi arbetade med kulturarbetare i området och jobbade för att etablera kontakter med fastighetsägarna så kulturarbetarna också kunde få ekonomiska uppdrag i att vara med, inte gratisarbete som det ofta blir utan konkreta uppdrag.

Förfarandet problematiseras också, framförallt av Alva, som kommer från kulturförvaltningen. Hon berättar om hur konstnärer och kulturutövare uttryckt att de använts som ett verktyg i omvandlingsprocessen, och att de senare varit tvungna att flytta från sina lokaler. Roland framhåller emellertid att det förekommit fall där konstnärer och kulturutövare inte velat vara kvar i och med den förändringen omvandlingen inneburit.

Det faktum att konstnärer känt sig använda i omvandlingsprocessen visar på att de inte haft ett tydligt aktörskap. Att tjänstemännen förhåller sig till detta förfarande, det vill säga att använda konstnärer för att gestalta området, på olika sätt visar assemblaget heterogenitet till och med när det handlar om aktörer som kommer från samma organisation, i det här fallet kommunen.

En sammanhållande faktor från kommunens håll är emellertid de strategier som tagit fram inför arbetet med planprogrammet. Kulturstrategin är förutom Visionsprogrammet, den som nämns flest gånger. Alva berättar:

Jag var inblandad när man tog fram kulturstrategin för Malmö stad, den togs fram delvis under samma tid som man tog fram själva planerna för Norra Sorgenfri och man fick ju den till politiken och den gick igenom i kommunfullmäktige så det blev ju ett dokument, eller en strategi då som skulle genomsyra alla förvaltningars arbete. Min bild är att man tänkte lite att okej vi har kulturstrategin och sen har vi de här visionsdokumenten för Norra Sorgenfri. Min upplevelse är att då tänkte man att då har vi löst det på ett sätt.

Tanken var alltså att kulturstrategin skulle genomsyra planeringen av Norra Sorgenfri. Kulturstrategin är ett dokument som togs fram av kulturförvaltningen 2014 och som behandlar Malmös kulturmål och -ambitioner för åren 2014–2020. I dokumentet beskrivs bland annat hur kulturen bidrar till ett mer hållbart samhälle och vikten av att ha ett rikt kulturliv i Malmö tillsammans med vissa konkreta mål och delstrategier. Visionen som strategierna och målen utgår från är den följande:

2020 är Malmö en kulturellt aktiv stad där det är lätt att vara både kulturutövare och kultur-deltagare. Malmöborna är mer kreativa och upplever ökad delaktighet, samhörighet och ökat välbefinnande. Det är lätt att finna och skapa meningsfulla sammanhang och upplevelser i hela Malmö. Malmöborna har ökade och jämlika

möjligheter att delta i konst- och kulturlivet. Det är lätt att utveckla sina möjligheter och förmågor oavsett bakgrund, position i samhället och andra förutsättningar.

Med utgångspunkt i konsten och kulturområdet ska kulturverksamhet och kreativt skapande berika och utveckla hela staden. Yttrandefrihet, konstnärlig frihet och varje människas rätt till kultur är grundförutsättningar. (Lyrevik, 2014)

Men strategins existens har emellertid inte varit en garant för att strategins mål uppnås. Utifrån assemblageperspektivet måste den som aktör förmå organisera element i rummet. Detta uppfattar flera av informanterna att den inte gör. Sofia menar att integrationen av kultur och föreningsliv i planeringslivet framförallt handlade om ett dialogarbete:

Planeringsdokumenten, visionsprogrammet, kulturstrategin etcetera gick inte att använda som ett regelverk. [...] Det handlade om jättemycket förhandlande, snackande, relationsbyggande, dialogarbete.

De två dokumenten, Kulturstrategin och Visionsprogrammet, är aktörer i skapandet av Norra Sorgenfri som assemblage. Här blir det relevant att uppmärksamma de materiella och ekonomiska förutsättningar och aktörer som gör att det ena, Visionsprogrammet, haft större möjlighet att påverka assemblaget utformning än vad Kulturstrategin haft förmåga till.

Sofia berättar även om förutsättningen att det fanns många kulturverksamheter i området. De hanterade dessa verksamheter med olika taktiker varav en var att, åtminstone temporärt, ”titta åt ett annat håll”. Ett annat sätt var att låta fastighetsägare som valde att bevara äldre bebyggelse istället för att riva fick en lägre exploateringskonstnad för allmän platsmark, vilket i teorin skulle innebära lägre hyror för verksamheterna. I förhållande till de aktiva föreningarna i området menar hon att de hade olika karaktär och att de därför inkluderades i omvandlingsarbetet på olika sätt. Vissa föreningar hade, framhåller hon, en tydligare förankring i området, det vill säga att platsen var en bärande aspekt av föreningen, medan andra inte hade den typen av platsanknytning och därför kunde flytta vart som helst i staden. Vissa föreningar var villiga att delta i dialog om områdets omvandling medan andra inte ville ha med ”det planerade” att göra. Ett exempel på detta var enligt Sofia den skategrupp som på eget bevåg gjöt sin egen anläggning i betong, målade och så vidare. De ville vara utanför det planerade, en skateanläggning så som den i Västra hamnen var inte intressant för dem.

Fritidsförvaltningen, som är de som administrerar föreningsstöd på Malmö stad, var inte delaktiga i framtagande av planprogrammet på Norra Sorgenfri, enligt Sofia, för att de ”inte hade något behov i det här området från deras perspektiv så de hade inte jättestort incitament

att bidra.” Kulturförvaltningen å sin sida kom att få en mer tydlig roll i arbetet med planprogrammet.

Alva från kulturförvaltningen uttrycker sig mer kritiskt i förhållande till hur förfarandet med kulturaktörerna gick till. Hon beskriver hur de två stora ateljéföreningarna i området, Addo och Flöjten (som sedan blev Cirkulationscentralen) blev uppsagda från sina kontrakt. Addo fick kommunal hjälp med att flytta sin verksamhet till Norra Hamnen men Flöjten/Cirkulationscentralen fick det intet. Alva menar att i alla fall när det kommer till Addo så har staden faktiskt sett till att kulturen fått plats i stadsrummet men ställer den retoriska frågan, *var?*, och svarar själv att det inte blev i Norra Sorgenfri i alla fall.

Den bild som målas upp av det befintliga kultur- och föreningslivet går att tolka på så sätt att föreningarna som sådana inte anses spela någon roll för stadsrummet, utöver det värde de har för sina medlemmar. De effekter de kan ha på det offentliga livet förbises, både av informanterna och i planprogrammet.

Li skriver om att *forging alignment* som en praktik för att upprätthålla eller styra ett assemblage. I förfarandet med kulturlivet och föreningarna i Norra Sorgenfri blir det tydligt att det inte är dem staden har lierat sig med, utan med fastighetsägarna. Sofia säger att:

Staden måste utvecklas, ingenting är statiskt, och det är också helt orimligt att ha 25 ha mark för att 200 konstnärer ska kunna vara där för billig hyra, det är helt orimligt samhällsekonomiskt, så det funkar liksom inte, där finns ibland en romantisering att man ska ha en exklusiv rätt till centrala lägen som jag kan tycka är problematisk.

Sedan framhåller Sofia, liksom de andra informanterna från Norra Sorgenfri, att de absolut inte är *emot* kulturen eller föreningsliv, men att det i Norra Sorgenfri funnits andra prioriteringar.

För det har funnits höga ambitioner vad gäller kultur och föreningsliv i Norra Sorgenfri. Detta speglas i planprogrammet dels genom formuleringar som ”Kulturlivet och -aktiviteterna som redan idag sätter en attraktiv prägel på området bör vidareutvecklas på olika sätt.” I dokumentet Kulturstaden – en vision för Industrigatan och Norra Sorgenfri, som tagits fram av arkitektstudenten Niklas Klamborn tillsammans med Malmö Stadsbyggnadskontor, Översiktsplaneavdelningen 2005 beskrivs utgångsläget som följande:

Då många industrilokaler stått tomma har en ny kategori av hyresgäster etablerat sig i området. Närmare ett hundratal aktiva konstnärer och kulturellt engagerade personer är verksamma i någon av de många föreningar som hyr lokaler. Situationen förefaller idealisk för dessa människor, som på ett centralt läge kan få möjlighet att hyra lokaler som tål konstnärlig verksamhet.

Många internationella exempel visar på ett områdes tilltagande attraktivitet när det tas i anspråk av verksamma konstnärer. Erfarenheterna säger också att det ökade intresset, får exploitörer att satsa på ny byggnation. På sikt innebär förvandlingen en dränering av den ursprungliga kulturen i utbyte mot ett exklusivt boende eller kontorsversamhet. En sådan gentrifiering kan motverkas genom en satsning i linje med den befintliga konstnärliga företagsamheten. Ett kulturhus med offentligt innehåll kan vara en markering som samverkar till en mer balanserad utveckling.

Från den ambitionen är det ett framförallt tanken på ett kulturhus som levt vidare in i planprogrammet, i form av Bussgaraget. Det är den stora kultursatsningen som flera av informanterna berättar om när jag frågar efter konkreta åtgärder för planering för kultur och föreningsliv. Jonas, som jobbar på kulturförvaltningen beskriver historien om dem såhär: de på kulturförvaltningen fick ansvar för att fylla de delar av det gamla bussgaraget som skulle bevaras. Tanken från kulturförvaltningens håll var att fylla dem med en ”komplex sammansättning verksamheter” som skulle kunna bedrivas under nästan dygnets alla timmar. De gick ut med detta via annonser och fick in många intressenter, allt från idrottsklubbar, kollektivkök, verkstadskollektiv, studieförbund och konstnärsateljéer i vad som Jonas menar faktiskt var ett projekt som skulle ha bärighet ekonomiskt. Projektet fick fortgå ett tag innan det på politisk nivå kom upp att det i Malmö stad fanns en brist på grundskoleplatser, varpå Lunds universitets Konsthögskolan, campus Malmö, som hade sitt säte i skollokaler på Föreningsgatan i Malmö blev utkastade till förmån för en ny högstadieskola. Detta medförde i sin tur att bussgaraget lovades bort till konsthögskolan ”och det tog en vecka till att jag fick dra ner rullgardinen fullständigt för detta projekt” som Jonas uttrycker sig. När jag efter det frågar hur han tycker att han har kunnat bidra till planering för kultur- och föreningsliv beskriver han att ”Det gick ju åt pipan, det kan vi konstatera [...]” och syftar då specifikt på Bussgaraget, i och med att huvudspåret var att samla kulturen där. Han berättar också att de givetvis fortsättningsvis är bidragsgivare till de kulturutövare som finns i området och att det finns tjänstemän som jobbar med att hitta nya lokaler till dem när de inte längre kan vara kvar. Där menar han att det gäller att titta på hyresnivåerna under längre sikt och exemplifierar med

att det i Nyhamnen³ finns lokaler som saknar användningsområde och att det kan behövas verksamheter där under en ungefärlig tioårsperiod. Men det som han, eller de, drev fram hårt, att kulturen och föreningslivet skulle kunna finnas kvar i Bussgaraget i Norra Sorgenfri, ”det gick ju inte tillslut”, säger han. När vi senare i intervjun kommer att tala om lärdomar nämner han Bussgaraget igen, och berättar att han länge föreläst om Norra Sorgenfri och att det, just i fallet med kulturen – inte längre går att framställa som en framgångssaga.

Det blir en annan historia, men den behöver också berättas, för det här är en realitet som dyker upp i alla städer, men också även på andra ställen i Malmö i framtiden. Och där måste man prioritera olika saker.

Detta är ett exempel på vad McFarlane, med Deleuze och Guattari, skulle kalla deterritorialisering – och ett försök till reterritorialisering. Man tar alltså kultur från sin ursprungliga kontext för att försöka kanalisera den på en annan plats. I territoriella assemblage sker en kamp om territorialisering, det vill säga vilka användningar som äger rum vart. Här har kommunen kommit in ovanifrån för att försöka, med goda intentioner, styra hur kulturen ska utvecklas i området. Bussgaraget blev den aktör planerarna satsade alla sina kort på i planeringen för kultur, föreningsliv och offentlighet. Det var en aktör som förvisso hade chans att realiseras men den utgjorde också en projektyta för idén om ett rikt kulturliv i området. När projektet sedan inte blev av fanns det ingen annan infrastruktur för kultur- och föreningslivet att falla tillbaka på.

Ska vi, i och med Bussgaragets icke-blivande, betrakta det som att det inte skapats något assemblage för kultur, föreningsliv och offentlighet i Norra Sorgenfri? Som jag poängterat i inledningen analyserar jag inte utfallet utan det planerade området som assemblage. I det finns bussgaraget som vision – men den visionen bär på de brister som gjorde att det tillslut inte lyckades realiseras.

Praktiken *rendering technical*, det vill säga att skapa ett ramverk för intervention, har i fallet Norra Sorgenfri inneburit att politiker och tjänstemän haft höga ambitioner inte bara för kultur, föreningsliv och offentlighet utan också för flera andra områden; det övergripande målet med området var att skapa ”ett innerstadsområde av blandad karaktär”. (*Norra Sorgenfri Planprogram pp6020*, 2006) Det innebar framförallt att man ville möjliggöra för bostadsetablering och stad av innerstadskaraktär. I och med de tydligt formulerade mål gällande detta blir medlen som användes för att uppnå dem logiska. Frågan blir då istället om

³ Nyhamnen är ett omvandlingsområde i norra Malmö

ambitionerna gällande olika målsättningar från planprogrammet är lika starka i förhållande till varandra? Här är det relevant att kolla på hur assemblaget för kultur, föreningsliv och offentlighet verkar inom det större assemblaget som planeringen av Norra Sorgenfri utgör. De geografiska, ekonomiska och ideologiska intressena som planeringen av Norra Sorgenfri i stort står för har en annan vikt än ambitionerna för kultur och föreningsliv. De geografiska intressena handlar om att läka staden, vilket innebär att offentligheten i hög utsträckning handlat om att skapa länkar mellan redan befintliga områden genom Norra Sorgenfri. De ekonomiska förutsättningarna har bland annat handlat om att ge fastighetsägare möjlighet att bostadsetablera, vilket dels ligger i fastighetsägarnas egna intressen, dels leder till ett bostadsbyggande som krävs i ett växande Malmö, enligt de ideologiska ställningstaganden som gjorts. Och de ideologiska ställningstagandena handlar just om detta: hur stadens ska byggas med en tät blandad stad av innerstadskaraktär. Assemblaget för blandad stad med bostäder tycks vara starkare än assemblaget för kultur, föreningsliv och offentlighet.

Planeringsprocessen i Sofielunds verksamhetsområde

I Sofielund har förfarandet sett annorlunda ut. Magdalena berättar om hur de fått direktiv från politiken att ta fram ett planprogram för området, där de fick i uppdrag att fokusera på kultur- och fritidsliv men även att undersöka områdets lämplighet för bostadsändamål.

Planprogrammet kom att ta ställning för kulturen och industrin och på så sätt kom bostadsändamål att anses olämpligt. Det politiska uppdraget som aktör spelar alltså här en annan roll än vad det gjorde i Norra Sorgenfri. Det lämnar en större öppenhet gentemot tjänstemännens att utreda vad som är lämpligt på området. Assemblaget för Sofielunds verksamhetsområde i stort är inte lika fast i formerna som det i Norra Sorgenfri vilket tillåter assemblaget för kultur, föreningsliv och offentlighet tillåts ta mer plats.

Amir, som jobbar på fastighets- och gatukontoret, menar att politikernas förstahandsplan var att möjliggöra för bostadsbebyggelse, men att det av olika anledningar inte fungerade varpå de omfamnade plan B, vilket var att skapa en plats i Malmö dedikerad till kultur och industri. När det kommer till planering för offentlighet menar Magdalena att betraktat som allmän platsmark, så har kommunen inte kunnat göra så mycket, då staden inte äger några fastigheter i området. Det offentliga rummet i Sofielunds verksamhetsområde handlar snarare om rummets offentliga karaktär, vilket enligt Magdalena lett fram till annan typ av förfarande, som inneburit att:

[...] vi har inventerat hur området utnyttjas idag och i vilken utsträckning området besöks där vi har gått in och tittat på hur mycket varje förening, vilket besökstal de har av sina medlemmar men också av besökande och på det sättet har vi haft en plattform att stå på för att förstå deras verksamhet idag.

Om vi anlägger det assemblageteoretiska perspektivet på den här utgångspunkten innebär det att områdets beståndsdelar faktiskt betraktas som aktörer, vilka är väsentliga för att området ska fungera. De befintliga kultur- och föreningsverksamheterna plockas upp i det assemblage för kultur, föreningsliv och offentlighet som planerarna ämnar skapa.

Magdalena fortsätter och berättar att det funnits underlagsmaterial om området sedan tidigare: *Destinationsanalys Sofielund* som tagits fram av Malmö stad, Fastighetsägare Sofielund och ÅF och *Stadsdelsatlas Sofielund* som tagits fram av Fastighetsägare Sofielund och White arkitekter. (*Destinationsanalys Sofielund*, 2018; *Stadsdelsatlas Sofielund*, 2018) I destinationsanalysen analyseras Sofielund utifrån dess nära läge till den nya tågstationen i Rosengård. I stadsdelsatlasen kartläggs det lokala näringslivet, sociala nätverk och strukturella förutsättningar för en hållbar stadsutveckling på Sofielund. Detta menar Magdalena har gjort att de i arbetsgruppen har kunnat ”fokusera på de strategiska frågorna om vad det här området betyder för Malmö ur ett större perspektiv”. Hon menar också att det faktum att de haft en så kallad faciliterare i området underlättat dialog och lokalkännedom. En faciliterare är en person som jobbar med att underlätta för föreningar i området, i dialog med fastighetsägare och med staden. Framförallt *Stadsdelsatlas Sofielund* kan sägas utgöra en viktig aktör i planeringen för kultur, föreningsliv och offentlighet i Sofielunds verksamhetsområde.

I Lis genomgång av vilka praktiker som krävs för att upprätthålla ett assemblage är *Forging alignments* en och innebär, som tidigare nämnts, att skapa anslutningar, formera grupperingar och knyta kontakter på olika sätt. Li beskriver i sin artikel hur en strategi för grupper eller personer som vill styra ett område kan vara att skapa band till lokala gemenskaper. Detta för att kunna styra deras beteenden på ett sätt som en ren intervention utifrån inte hade kunnat göra. Att ha en facilitator är ett tydligt sätt att från kommunens håll att så att säga infiltrera lokala gemenskaper, för att kunna vara en del av, och styra, utvecklingen som sker. Att facilitatorn i Sofielunds verksamhetsområde är en aktör i området säger sig självt.

En viktig kulturhändelse som relaterar till detta är den festival som sedan 2015 hållits i området, vilken flera av informanterna tar upp. Norra grängesbergfestivalen (NGBG)

initierades som ett *co-creation*-projekt initierat av en medarbetare på Malmö stad som ville jobba för ett utökat deltagande från medborgarnas perspektiv. I enlighet med projektmallar och Malmö stads förfarande var projektet tvunget att ha en fysisk plats och valet föll på Sofielunds verksamhetsområde. Det enda som var fastställt var alltså en plats och sedan ett datum, varpå en hemsida laddades upp, innehållandes enbart en knapp: *delta*. Där kunde man, enligt utsago från organisatören, anmäla sig utan att behöva svara på en uppsjö frågor, det enda man var tvungen att fylla i var telefonnummer och mailadress. Poängen var att det skulle vara enkelt att delta. Efter det kom frågorna: *vad vill du göra?* och *vad behöver du hjälp med?*. Facilitatorns roll i detta var att ordna med vissa praktiska saker som säkerhet, polistillstånd och vakter. Sedan dess har festivalen återkommit, utifrån samma upplägg. Malmö stad är alltså med i organisationen av festivalen, men det är inte ett renodlat Malmö stad-event och kan inte heller paketeras som sådant. ”Det är inte så att alla behöver älska Malmö stad som organisation eller förvaltning för att få lov att vara med” säger en av informanterna.

Detta är ytterligare ett exempel på hur kommunen som aktör i Sofielunds verksamhetsområde vill, inte på ett direkt sätt styra, men ändå vara en del av att utforma kultur- och föreningsverksamheten i området. Det är också ett exempel på hur kulturutövarna i området görs till medskapare, aktörer, i assemblaget för kultur, föreningsliv och offentlighet i Sofielunds verksamhetsområde.

Tjänstemännen från Sofielunds verksamhetsområde uttrycker att de i hög utsträckning tagit ställning för att kulturen och fritidslivet ska prioriteras, och att de har haft stort inflytande över hur planprogrammet kommit att formuleras.

När jag frågar Åsa, som jobbar på kulturförvaltningen, hur hon kunnat bidra med planering för kultur, föreningsliv och offentlighet trycker hon på just kunskapsaspekten – att hon kunnat bidra genom att ta fram underlag om befintliga verksamheter och deras vikt för området. Hon anser att detta gäller inte bara för de enskilda föreningarna utan för området i stort – hur det påverkar allt från gatan, trottoaren, till parker (Enskifteshagen, även om den strikt sett inte ingår i planprogrammet, Åsas anmärkning) till hela kvarter, som kv. Kampen där flera kommunala och andra fritids- och kulturaktiviteter är samlade:

Det finns olika sorters kulturliv i området, det som sker i offentligheten, kan man säga på ytorna, offentliga ytor och det som sker bakom väggarna. Det som särskiljer området

är att det är väldigt mycket som händer bakom väggarna som är/har en sorts semi-privat egenskap.

Magdalena motiverar det starka fokuset på kultur- och föreningsliv genom att hänvisa till den bortträngningseffekt vi sett och ser i många städer:

Vi pratar ju mycket om blandad stad, eller hur, och under många år tillbaka så har vi som många andra kommuner haft ett stort fokus på bostadsetablering där kanske verksamheter och framför allt kultur och fritidsliv fått stått tillbaka, en undanträngningseffekt som har skett, och vi ser också att det här fungerar dåligt om man har... om man fortsätter med det här i sån utsträckning som har varit. Så att det är ett nytt tag ett nytt grepp kan man säga, som vi gör här, med att få en förståelse för platsens... vad platsen används till idag, och värnar det i första hand.

Hon tycker att de prioriteringarna speglas väl i planprogrammet, genom de konkreta ställningstaganden som görs:

Man kan säga att det speglas väldigt väl, vi föreslår [att] det som idag finns detaljplanelagt som industrimark, får lov att gå över till att utöka sin markanvändning även för besöksnäring, för handel, för service och samlingslokaler längs med Norra Grängesbergsgatan bland annat. Och att vi i det området som primärt används för fritidsliv, där vi har en ansökan om bostadsetablering föreslår att vi ska fasthålla i den detaljplan som finns, som då avser besöksnäring och idrottsverksamhet istället.

Ytterligare en av Li:s praktiker för att upprätthålla ett assemblage handlar om *authorizing knowledge* vilket innebär att införliva kunskap och vetenskap som ligger i linje med de egna ambitionerna. Olika grupper inom ett assemblage införlivar kunskap på olika sätt beroende på vilka deras syften är. När planerarna i Sofielunds verksamhetsområde pratar om undanträngningseffekter och gentrifiering refererar de inte till någon specifik författare eller bok men deras utsagor ligger i linje med gentrifieringsforskningen så som den formuleras till exempel i boken *Gentrifiering* (Holgersson & Thörn, 2014). Men återigen: alla delar i kommunen samverkar inte och verkar inte alltid för samma intressen. Informanterna uttrycker motiverar en stark närvaro av ett kultur- och föreningsliv i området på flera olika sätt.

Åsa menar att Sofielunds verksamhetsområde är viktigt att bevara både av geografiska och kulturella skäl. De kulturella skälen handlar om att Malmöborna ska ha möjlighet att uttrycka sig och bedriva verksamheter. Hon menar att det bildas som ett ekosystem där helheten blir större än delarna och att det är värdefullt att bevara. Även Oliver från fritidsförvaltningen menar att det handlar om möjligheten till ett aktivt liv för malmöborna, vilket han menar är

viktigt för känslan av samhörighet i staden men också av hälsoskäl. Begreppet *mötesplats* kommer upp i samtalet med Oliver, där han menar att fritidsverksamheterna i Sofielunds verksamhetsområde lockar människor från både socioekonomiskt utsatta områden i Malmös östra delar såväl som människor från de mer välmående västra delarna. Han menar att fritidsverksamhet är betydelsefullt även för den specifika plats där den ligger, att människor rör sig till och från platsen, men menar således också att det är viktigt överallt, inte bara i Sofielunds verksamhetsområde. På frågan om föreningslivets roll till offentligheten menar han, liksom Åsa, att det finns en semi-offentlig karaktär på de här verksamheterna – där de vill nå ut och synas och locka fler medlemmar, men där de samtidigt inte är offentliga på det sättet som ett torg eller en park är.

Amir, som jobbat mycket med föreningslivet i Sofielunds verksamhetsområde menar att det är samarbetet och samexistensen som är de stora värdena med kulturen och föreningslivet på Sofielund. Han har varit involverad i arbetet med festivalen NGBG och jobbat för att underlätta för föreningsverksamhet även under resten av året. Han menar att olika grupper så som ”industrigubbar, aktivister, små moskéer och kyrkor” lyckas samarbeta i arbetet med festivalen men understryker att *tid* är en bärande faktor i att det faktiskt uppstått ett samarbete och inte bara mer eller mindre frivillig eller motvillig samexistens. Han exemplifierar med en konflikt som inträffade när man 2019 skulle genomföra NGBG-festivalen. Vid samma tidpunkt inföll också *Ashura*, shiamuslimernas sorgeshögtid. Han beskriver långa möten där de ändå kom fram till att festivalen skulle genomföras och moskén i fråga var okej med det även om de inte ville delta. Ett år senare, under Corona – när festivalen av smittskyddsskäl inte genomförs – ringer de upp Amir och undrar om han eller föreningen som bildats kring festivalen kan hjälpa dem med Coronarestriktionerna inför Ashura. Amir menar att konflikten ledde till en fördjupad relation som är positiv för området som helhet och menar att de även diskuterade hur moskén skulle kunna delta i festivalen kommande år. Detta är en anekdot, men illustrerar ändå ett exempel på det som Amir vill lyfta fram som viktigt med att bevara områden som Sofielunds verksamhetsområde, där ett kultur- och föreningsliv tillåts existera. Amin menar på ett liknande sätt att när diversifierade verksamheter och människor tillåts samexistera skapas ett rummets mervärde som bidrar till stadens offentliga liv. (Amin, 2008)

När jag frågar Amir om han på en större skala kan förklara varför han tycker det är viktigt med kultur- och föreningsliv i samtida stadsplanering säger han *vad ska vi annars kämpa för?* och hänvisar till det obekräftade Churchill-citatet, där premiärministern mitt under brinnande världskrig, när det föreslogs att man skulle skära i kulturbudgeten, skulle ha utbrutit: *Then*

what are we fighting for. Att citatet inte går att hitta i någon av allas Churchills publicerade tal, artiklar, brev, artiklar eller böcker förtar inte vad Amir vill säga. Kulturen, i bred bemärkelse, utgör ett fundament för vad det innebär att vara människa, och fortsätter han, det är det lokala kultur- och föreningslivet som ger städer förmågan att uttrycka det.

Enskilda tjänstemän med en tydlig vision om hur området ska utvecklas är inte de enda som kan räknas som aktörer i ett assemblage, men de är ett tydligt exempel på *dito*. Amir måste räknas till en av dem, vilket han inte bara själv påpekat, utan det är något som tas upp av flera andra informanter.

Även Åsa pekar på hur viktig kulturen är för och staden och för det offentliga i staden, och preciserar att det är den antropologiska kulturen och inte den konstnärliga hon i första hand syftar på:

[...] och när man säger kultur, i meningen den antropologiska kulturen snarare än den konstnärliga kulturen, det vill säga människors möjligheter att mötas och göra aktiviteter eller skapa aktivitet eller ta del av aktivitet i offentligheten. Det är ju en väldigt bidragande orsak till varför en stad fungerar eller inte fungerar eller hur den fungerar. Och det är inte alltid positivt eller negativt men det är ju ett samspel och människor i offentligheten... både på Malmös officiella offentliga platser men sen också på de platser som människor tar i anspråk. Och det är ju så i det här området också: att det finns väldigt många möten som skapas av olika verksamheter.

Mer specifikt menar hon att det ofta är kultur- och föreningslivet som skapar aktiviteter i det offentliga eller det semi-offentliga rummet, att det är de som gör att det fylls med liv och möten. Hon uttrycker det som att dessa aktörer blir både en *motor och en magnet* för att saker ska hända i offentligheten och att människor ska röra sig till området. Detta är väl överensstämmande med hur aktörer och element får betydelse enligt assemblageperspektivet. Det vill säga att de materiella förutsättningarna på en plats över tid skapar ett mönster som ger betydelse åt dess enskilda delar. Delarna betraktat var för sig är inte där vi ska leta efter dess betydelse utan det först i det större sammanhanget som det är möjligt att se vad de bidrar med och betyder. (Amin, 2008; McFarlane, 2011)

Jonas från kulturförvaltningen menar att en av de lärdomar de som kulturförvaltningen dragit från Norra Sorgenfri handlat om att ”bli bättre på att sälja in oss till fastighetsägarna mot kommunen själva mot våra parter på stadsbyggnadskontoret och på fastighets- och gatukontoret och miljöförvaltningen.” Han menar också att det nu finns en mycket stabilare

grupp inom kulturförvaltningen som jobbar med planeringsfrågor, vilket betytt mycket för hur kulturförvaltningens möjlighet att delta i planeringsprocesserna. Ett tag, berättar han, ”så var vi två personer som skulle sköta hela stan och kulturen, det var helt omöjligt såklart”. I och med arbetsgruppen har de helt andra möjligheter att bemanna med den kompetens som behövs i olika typer av planeringsprojekt, inte bara från kulturmiljö, som varit fallet tidigare. Detta överensstämmer med reflektioner från Sofielunds verksamhetsområde. Magdalena berättar:

Det har varit en mognadsfråga. Det har varit väldigt motsträvt tidigare där det har varit... där inte de [andra förvaltningarna] haft resurser och har de haft en resurs har inte den haft något mandat, och de har inte haft någon förankring uppåt i deras organisation i det vi sagt. Det har liksom inte funnits den här strukturen inom deras organisation, hur de hanterar stadsbyggnadsfrågor. Det som har varit de sista åren det är att de har fått ett uppdrag att arbeta, att sitta, att vara delaktiga i stadsutvecklingsprojekt och då har det fått en annan legitimitet i deras verksamhet och en synlighet som gjort att de... att det här har blivit riktigt bra.

Närvaron av ett kultur- och föreningslivsperspektiv i stadsbyggnadsprocessen verkar enligt informanterna i alla fall delvis vara en fråga om förvaltningsöverskridande arbete.

Kulturförvaltningen och fritidsförvaltningen, betraktade som aktörer, spelar en bärande roll däri, dels på så sätt att de måste bli inbjudna tidigt i processen för att kunna bidra med sin kompetens, dels att de internt måste ha en intern struktur för att kunna verka i stadsbyggnadsfrågor.

Tjänstemännens perspektiv på sina egna roller i planeringen för kultur och offentlighet är relevant då de speglar vilket handlingsutrymme de ansett sig ha – och vad de kunnat bidra med till respektive område. De är viktiga aktörer i att sätta samman de elementen som utgör respektive assemblage. Tjänstemannaperspektivet går heller inte att särskilja från det organisatoriska. Som Jonas uttryckte det hade representanterna från kulturförvaltningen i fallet Sofielunds verksamhetsområde bättre förutsättningar än vad planerarna i Norra Sorgenfri hade. Vilka förvaltningar som deltagit och i vilka skeden de kommit in är också det av vikt, förvaltningarna och dess representanter utgör viktiga aktörer i skapandet av respektive område.

Betraktat som assemblage ser Sofielunds verksamhetsområde ut att ge mer utrymme för kultur och föreningsliv än vad som är fallet i Norra Sorgenfri. Där har politiker och tjänstemän i högre utsträckning utgått från platsens historia och potentialitet när det kommer

till kultur och föreningsliv och tillåtit aktörer med kompetens inom kultur och föreningsliv ta en större roll i processen.

I Norra Sorgenfri befinner sig assemblaget för kultur och offentlighet tydligare inom ett annat planeingsassemblage där andra ambitioner och mål står i förgrunden.

Assemblagens rumsliga uttryck

Att offentligheten förstådd som allmän platsmark tar sig uttryck i rummet är givet. I Norra Sorgenfri handlar det om stråken, om pocketparks och om platsbildningar med olika nivåer av offentlighet. Hur just kultur- och föreningsliv tar sig uttryck i rummet i Norra Sorgenfri har inte varit lika lätt för informanterna att uttrycka. I stor utsträckning har fokuset på semioffentliga platser handlat om lokaler i bottenplan:

Och sen har det handlat väldigt mycket om de allmänna ytorna och även... och det kanske inte är rent allmänna ytor men det med att få till lokaler i bottenvåningen, [...] det har ju ett allmänt intresse.

I planprogrammet går att läsa:

Bottenvåningarna i strategiska lägen, längs stråk, vid platser samt på hörn, ska hållas tillgängliga för verksamheter av publik karaktär. Offentligt tillgängliga verksamheter såsom handel, service, kontor med mera av sådan karaktär att de lockar allmänheten, även spontant förbipasserande utan inplanerat ärende. Interiörerna bör vara visuellt tillgängliga, både då de är öppna för allmänheten samt då de håller stängt.

Det fanns även en tanke om att gestalta området med hjälp av lokala konstnärer vilket, utifrån tjänstemännens perspektiv, ledde till både positiva och negativa uppfattningar. Å ena sidan har vi Sofias utsaga, vilken vi varit inne på tidigare:

Och sen gjorde vi ju också så att vi startade ett samarbete som vi kallade kulturzon Norra Sorgenfri där vi arbetade med kulturarbetare i området och jobbade för att etablera kontakter med fastighetsägarna så kulturarbetarna också kunde få ekonomiska uppdrag i att vara med, inte gratisarbete som det ofta blir utan konkreta uppdrag.

Å andra sidan lyfter Alva fram:

Vad man ser i planeringen av Norra Sorgenfri är just... när jag pratat med många dem, främst konstnärerna som blandades in i planeringsarbetet, så är det många av dem som just känner att: *jaha, vi blev ett verktyg i planeringen, och efteråt så fick vi flytta*. Ett

klassiskt narrativ men det var så det blev. Den risken finns ju alltid när man blir inblandad på det sättet. I alla fall när man lyfts fram offentligt på det sättet.

Det främsta rumsliga uttrycket kulturen och föreningslivet skulle få var som tidigare nämnt det gamla bussgaraget. Tanken var att verksamheterna i Bussgaraget även skulle påverka rummet utanför själva byggnaden, Jonas berättar:

När vi pratade om båghallarna så var det jätteviktigt för oss att det inte blev en stängd verksamhet, och att det som skulle ske där inne också skulle spilla ut på torget utanför och runt om. Att det var en stor poäng i att... om det var ett kafé inne så skulle det spilla ut ute, om det var andra verksamheter som galleri eller ateljéer också skulle kunna spilla ut utanför, att det skulle ge liv och det skulle bli nåt nytt.

Länken mellan ett kultur- och föreningsliv som skulle kunna påverka det offentliga rummet finns där men den är inte tydligt uttalad. Lokaler i bottenplan angränsar till den diskussionen, men då jag i den här uppsatsen behandlat i huvudsak icke-kommersiella kultur- och föreningsverksamheter är det inte något som utforskas ytterligare.

Idéen om att kultur- och föreningsverksamheter så att säga spiller ut och påverkar rummet på så sätt återkommer i Sofielunds verksamhetsområde. Åsa menar att det är verksamheterna – och refererar då dels till de kommunala fritidsverksamheterna på kvarteret kampen och de fristående kultur-, fritids- och föreningsverksamheterna som pågår i området – som faktiskt är de som skapar aktiviteter och således rörelse och attraktivitet till området. Hon menar att inte bara är de som bor i närområdet som rör sig in till området utan att det är människor från hela Malmö. Även Oliver är inne på detta när han beskriver hur ungdomar från hela Malmö kan mötas när de får möjlighet att göra aktiviteter tillsammans. Åsa benämner det, som tidigare nämnt, som att kultur- och föreningslivet är både *motor* och *magnet* för det offentliga livet i området.

Både i Norra Sorgenfri och i Sofielunds verksamhetsområde har *tryggheten* nämnts i förhållande till hur ett aktivt kultur- och föreningsliv tar sig uttryck i rummet. Detta illustreras av vad Jonas säger, när han tillåts prata fritt om kulturens roll i samtida stadsplanering.

[...] att man kanske tar sig till en plats för att det finns något att titta på eller göra eller uppleva som i sin tur också skapar trygghet när det är människor som rör sig i området, på olika tider, att man ser till att bereda möjligheter för olika typer av verksamheter som kanske har olika dygnstimmar där de är aktiva. Jag tror väldigt mycket på det.

Även Alf reflekterar i allmänhet kring föreningslokalernas roll och värde, då de sällan är offentliga på det sätt att *alla* har tillgång till dem:

Ganska ofta tycker jag att det är något som missas i planeringen, att det är svårt att planera för. Det är lätt att i ett visionsdokument rita in: *här är ett kafé på hörnan och här är en kvartersteater*. [men det handlar ju om] de här mer stängda typ kulturverksamheterna... och det är ju svårt, hur planerar man för dem, hur lyfter man fram dem, om man går tillbaka till det här med värde, hur visar man värdet i något som de flesta inte har tillgång till. Det är en svår nöt att knäcka.

Som Amin ser det påverkar de verksamheter som finns i staden dess offentliga liv. Dels på så sätt att det finns verksamheter som människor känner att de har tillgång till, dels därför att det skapar rörelse i rummet under alla dygnets timmar. Detta ställer han i motsats till att vilja konstruera ett offentligt rum, och de föreställda sociala utfallen man tänker sig. Han menar att det skapas ett slags socialt mervärde där den rumsliga helheten, känslan av offentligt liv, är större än delarna. (Amin, 2008) I Sofielunds verksamhetsområde har en större hänsyn tagits till denna multiplicitet av verksamheter som kan skapa en sådan känsla.

Spänningsfälten

I och med att assemblagen breder ut sig öppnas olika spänningsfält upp, där intressen och mål ställs emot varandra. I både Norra Sorgenfri och i Sofielunds verksamhetsområde fanns initialt höga ambitioner för kultur och föreningsliv. Men utfallet har kommit att se olika ut. Olika aktörer har skapat olika typer av konflikter och i planeringsprocessen har de hanterats på olika sätt. Informanterna i båda områdena har nämnt målkonflikter och spänningsfält av olika slag, av vilka jag kommer ta upp de som nämndes mest frekvent under tre rubriker: *Bostaden, Svart eller vitt eller mitt emellan* och *kapitalintressen i staden*.

Bostaden

Den största målkonflikten som diskuterats när det kommer till planering för kultur och föreningsliv i både Norra Sorgenfri och Sofielunds verksamhetsområde är den som handlar om bostadsetablering.

Att bygga bostäder i ett område innebär en stor områdespåverkan, både när de kommer till markpriser och således fastighetsutveckling, samt när det kommer till frågor som rör de

boendes närmiljö så som säkerhetsavstånd och buller. Jag betraktar bostadsetablering som en aktör som tar sig uttryck i olika former: kommunens vilja att bygga fler bostäder, de enskilda fastighetsägarnas vilja att etablera bostäder eller MKB⁴:s enskilda intresse att bygga bostäder.

I Norra Sorgenfri planeras det för många bostäder. Utifrån det politiska uppdraget motiverar Sofia det såhär, ett citat som redan använts tidigare i uppsatsen, men som tydligt illustrerar förhållningssättet:

Staden måste utvecklas, ingenting är statiskt, och det är också helt orimligt att ha 25 hektar mark för att 200 konstnärer ska kunna vara där för billig hyra, det är helt orimligt samhällsekonomiskt, så det funkar liksom inte, där finns ibland en romantisering att man ska ha en exklusiv rätt till centrala lägen som jag kan tycka är problematisk. Jag förstår vart den kommer ifrån, all respekt för det. Jag vill absolut ha kulturlivet kvar, men man måste ta hänsyn till många aktörer, så att vi diskuterade mer: vad är relationen mellan hyresrätter och bostadsrätter, den typen av frågor, och så småskalig fastighetsbildning. Och att inkludera lokaler.

Den blandade staden var målbilden i Norra Sorgenfri, men fokuset var och är att få fram många bostäder. Sofia hänvisar till planprogrammet där det beskrivs hur man fokuserar på småskalig fastighetsbildning och på lokaler i bottenplan för att beskriva hur en känsla av kultur och offentlighet ska skapas i området. Dessutom, hävdar Roland, är byggherrarnas ekonomiska incitament att bygga bostäder dessutom mycket starkare än kommunens vilja att bevara ett lokalt kultur och föreningsliv. Fastighetsägarna och kommunens egen vilja till bostadsetablering är alltså aktörer om tillåtits ta stor plats i assemblaget som Norra Sorgenfri utgör.

I Sofielunds verksamhetsområde tog tjänstemännen ställning *för* kultur och industri och såldes *mot* bostäder. De två stora industriidkarna i området är Pågen AB och Stadex AB, vilka inte skulle kunna ha kvar sina verksamheter om bostadsetablering tilläts i området. Magdalena introducerar konflikten såhär:

Och sen är det som jag var inne på med målkonflikten att några vill gå in och etablera bostäder i delar av det här området. Och det är ju den stora målkonflikten eftersom bostäder, eller bostadsetablering i sig självt, har en enorm omgivningspåverkan och det är den konflikten som vi har nu, så att säga, det är den stora målkonflikten som vi har utagerat med det här förslaget.

⁴ Malmös kommunala bostadsbolag, MKB Bostads AB

Oliver, från fritidsförvaltningen är inne på samma spår:

Den stora frågan i det här planarbetet har ju vart om de ska va bostäder eller inte i området och det har ju vart en konflikt som man, som vi, har ju tittat jättemycket på; om det går att lösa med att bygga bostäder också eller om man måste ta bort bostäder för att alla de här verksamheterna ska kunna finnas kvar, så det har ju vart en konflikt och dessutom så är det ju så att många av fastigheterna i den ena delen, det som heter kv. Kampen, där våra verksamheter också är, de ägs av MKB som har köpt upp fastigheterna för att man tänkte sig att bygga bostäder där, så bara det är en konflikt naturligtvis.

Just frågan om kv. Kampen illustrerar den dubbla konflikten å ena sidan mellan bostäder och industri, å andra sidan mellan bostäder och kultur. Om det skulle etableras bostäder på kvarteret Kampen (eller någon annanstans i området), skulle det innebära att Pågen AB och Stadex AB skulle ha svårt att få förnyade tillstånd för bullrig eller miljöfarlig verksamhet. Så ser lagstiftningen ut när det kommer till bostadsbyggande. Den andra konflikten, den mellan bostäder å ena sidan och kultur och föreningsliv å andra sidan handlar mer om politisk prioritering och om ekonomi. Kommunen måste helt enkelt ta ställning till om det är önskvärt att ha kvar ett kultur- och föreningsliv, som varken är inkomstbringande som verksamheter sett eller som ökar markvärdet på samma sätt som bostäder gör. Detta samtidigt som det finns ett stort krav på kommunen att tillhandahålla bostäder till medborgarna. Åsa beskriver det utifrån kulturförvaltningens perspektiv:

Den största konflikten som uppstått är såklart den kring Kampen, som ägs av MKB. MKB är som du förstår är ju Malmös kommunala bostadsbolag och deras direktiv är ju att bygga bostäder. Och planprogrammet går tvärs emot detta. Och det säger att istället för att sätta bostäder i första rummet sätter vi kultur och föreningsliv i första rummet här (och dess möjlighet). Jag skulle säga kultur-, fritidslivs- och näringslivsverksamheter i området [sätts] i första rummet. Och det finns en väldigt uppenbar konflikt mellan det som är väldigt viktigt för staden att vi måste bygga fler bostäder, det finns en skriande brist på bostäder i Malmö - och det här med att ett område växer fram organiskt utifrån krafterna som finns och kommer finnas i området.

Denna dubbla konflikt har skapat en grogrund för en mer eller mindre ohelig allians mellan kultur och industri. Amir beskriver det som en symbios mellan kultur och industri:

Det som vi kallar symbios mellan industri och kultur. Vilket egentligen var att på vägen framåt så hittade vi att det fanns... att industrin ju då har rätten att bullra genom

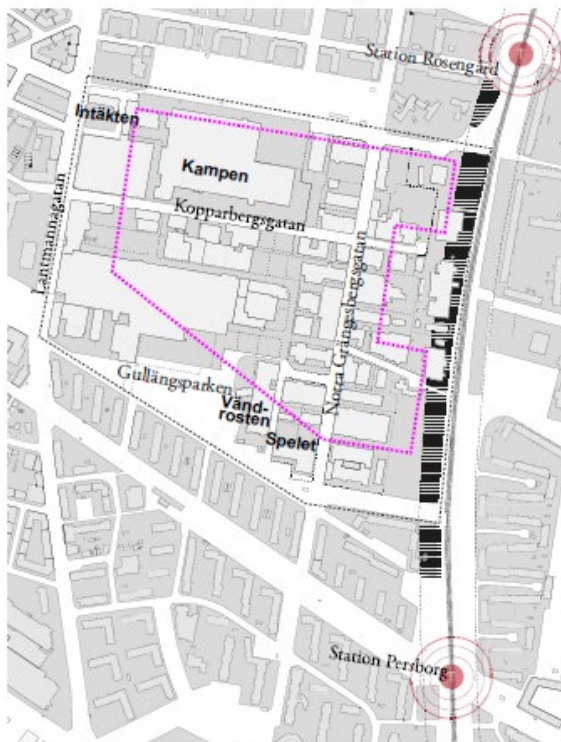
industribygglov och det är ju egentligen det som... Så att genom Pågens rent juridiskt satte stopp för en bostadsutveckling på kv. Kampen och vi nånstans skapade en historia om att det finns goda värden på den här gatan, vilket i slutändan gjorde att politiken förstod att okej, plan B om jag nu ska raljera... plan A är inte vad det är nu, plan A var ju att bygga bostäder på kv. Kampen och fokusera på ett amiralsstråk⁵, men... så när inte det gick så har de ju då en ny plan som då kom fram utifrån de här faktorerna, att Pågens drev en juridisk kampanj om att få lov att vara kvar, de vill ju också expandera inom området, [...] för egentligen så har ju inte industri och kultur så jättemånga andra gemensamma nämnare, [vi har ju dels] det småskaliga, konstnärliga och det automatiserade, stordrifts... och traditionellt lite grann på olika sidor av det politiska spannet också. Men vi förstod att vi behöver varandra, om vi ska få vara kvar här

Detta har i förslaget till planprogram resulterat i en kulturljudzon som innebär att man från kommunens håll visar en vilja att tillåta närings-, fritids- och kulturliv att fortsätta verka i området under dygnets alla timmar.

⁵ Amiralsstråket är en del av Amiralsstaden, et av Malmös flera omvandlingsprojekt.

TECKENFÖRKLARING
STRUKTURPLAN

■ ■ ■ Kultur ljudzon (käll ljud 85 dBA) för events och aktiviteter.

Kartdiagrammet visar en ungefärlig kultur ljudzon som fungerar som ett varumärke för att aktörer ska kunna verka i ett mindre störningskänsligt område.

Gatufest NGBG, Foto: Gianluca Bruna

Temporära aktivitet i parken och i kvarter.

Pågen AB miljö tillstånd

Kultur ljudzon

Kultur ljudzonen visar ett ungefärligt avstånd från befintliga bostäder för att kulturverksamheter ska kunna ha ett käll-ljud på 85 dBA.

Nytablering inom kultur ljudzonen innebär ingen fri-skrivning från tillsyn och dess eventuella konsekvenser. Verksamheter som vill genomföra bullrande aktiviteter är liksom alltid ansvariga för att Folkhälsomyndighetens allmänna råd om buller inomhus följs gentemot närliggande befintliga bostäder.

Kultur ljudzonen utgår från

- att inga nya bostäder tillkommer närmare än befintliga bostäder.
- att 25 dBA ljud ekvivalent klaras inomhus i bostäder (Fo HMFS 2014:13).
- fritt luftrum mellan ljudkälla och bostäder
- beräkningar gjorda i Folkets park och de förutsättningar som råder där. Att platsspecifika beräkningar bör göras för kommande aktiviteter inom planområdet.

Inomhusbuller i stängd lokal där kulturbuller utförs, dvs med stängda fönster och dörrar, bedöms inte överskrida några gränsvärden.

Figur 4 Kultur ljudzonen illustrerad i planprogrammet

Kultur ljudzonen är däremot inte en juridisk term, utan mer ett sätt att paketera området. I planprogrammet står det:

Kulturljudzonen är inte en friskrivning från tillsyn och kulturljudens eventuella konsekvenser. Begreppet kulturljudzon ska helt och hållet ses som ett varumärke för näringslivet och föreningslivet att kunna verka i ett mindre störningskänsligt område. Verksamheter är m.a.o fortsättningsvis lika ansvariga för att inomhusbuller på 25 dBA klaras i närliggande befintliga bostäder. Temporära utomhusfestivaler och andra temporära utomhusarrangemang fortsätter ett fåtal gånger per år där riktvärdena kan komma att överskridas vid befintliga bostäder i närområdet liksom idag. Det är alltid arrangören som söker tillstånd för sådana arrangemang hos både polismyndigheten och hos fastighets- och gatukontoret för markupplåtelse

Denna allians problematiseras emellertid av Alf som, trots att han menar att kommunen lyckats med kulturplaneringen på vissa sätt, ändå framhåller att det inte är en helt jämlik relation:

[...] å andra sidan så kan jag känna att det fortfarande är någon slags ord bara, tomma ord. Jag är nyfiken på hur det skulle funka juridiskt, eller faktiskt planmässigt...[...] är lite skeptisk till om det faktiskt skulle göra någon skillnad om det skulle bli utmanat på något sätt, och om man respekterar det för att nu har vi ju sagt det, ja, fine, då kanske det på nåt sätt blir en markör men så vitt jag förstår det så är det ju egentligen inte ett begrepp man kan planera in i en detaljplan. [...] det är ju dubbelt det där, man vill ju inte vara... jag tycker att det är positivt att man försöker, men på ett sätt så är det ju snarare... man hade kunnat skippa att säga det och så hade man bara kunnat ge Pågen grönt ljus, och så hade samma effekt hänt, typ. För de kan ju inte bygga bostäder så länge Pågen bygger ut.

Han menar att innan kulturljudzonen blivit utmanad på något sätt så är det svårt att säga vilket värde den har. Han vill också lyfta upp frågan om vem som väger tyngst i ovan nämnda symbios mellan kultur och industri och menar att företräde nog ändå ligger hos industrin:

[...] om de flyttar så tror jag inte att man kommer stå emot exploateringspotentialen på ett så pass centralt område. så det är nästan som att... man marknadsför det som ett slags kulturresevat även om man inte använder de orden, men de är verkligen på nåder.

Och även i symbiosen som bildas mellan industri och kultur- och föreningsliv har det uppstått målkonflikter. Ett exempel på det är hur biltrafiken ska planeras genom området, vilket Magdalena tar upp som ett exempel på en målkonflikt i arbetet med planprogrammet.

Och sen är det ju det här med biltrafiken i området eller den tunga lastbilstrafiken där man samtidigt vill använda en del stråk som vilket genererar mycket rörelse, med utåtriktad verksamhet i bottenvåningarna då samtidigt som det då ska finnas utrymme för den tunga trafiken. Så där är det också en stor målkonflikt som vi behöver hantera.

Även i Sofielunds verksamhetsområde är bostadsetableringen, ledd av MKB en viktig fråga, men som aktör betraktad tillåts den inte ta lika stort utrymme som i Norra Sorgenfri. Andra aktörer som istället träder fram är industriidkarna, framför allt Pågen AB och Stadex AB.

Svart, vitt eller mittemellan

Att ”saker och ting händer” som Roland uttryckte det, är relevant också i förhållande till planering för kultur- och föreningsliv utifrån ett juridiskt perspektiv. Det vill säga om verksamheter är lagliga, olagliga eller någonstans däremellan. Många föreningsverksamheter bedriver ingen aktiv kriminell verksamhet men befinner sig ändå i en juridisk gråzon då de sitter på rivningskontrakt som inte följer brandskyddsregler och så vidare. En strategi som tillämpats i förhållande till detta är, som Sofia från Norra Sorgenfri-projektet säger, att titta åt andra hållet:

Det fanns ju i Norra Sorgenfri till exempel en skejtgrupp. det var ju inte en förening så men det var ju liksom... [en grupp] som skejtade då, de gjöt ju sin egen lilla anläggning i egen betong och målade och så. Och när man då pratade med dem... de ville ju aldrig vara med i något som varit så att säga planerat, de tyckte ju att det var helt ointressant med skatanläggningen i Västra Hamnen som var så att säga snygg och tillrättalagd... där var ju hela grejen att vara utanför det vanliga. Och det får man ju också respektera och se värdet i det. Och det är det jag menar med att titta åt andra hållet, att låta saker bara hända. Det kan ju ha ett värde i sig.

Det förhållningssättet är emellertid en temporär lösning, i synnerhet i sammanhanget där ett planprogram tas fram och markvärdet ökar.

När en verksamhet går från att vara svart till att bli vit, innebär det mycket mer än att en verksamhet måste följa Skatteverkets regler. Det innebär också en avsevärd ökning av kostnader i samband med att olika miljö- och säkerhetsregler träder i kraft. Alf problematiserar detta och menar att de allra flesta föreningar är beroende av rivningskontrakt i fastigheter som inte följer rådande miljö- och hälsoskyddslagstiftning. Han menar att det inte

behövs en särskilt stor förändring för att staden blir mer aktiv i området och således behöva ställa högre krav:

Då kan man ju inte längre blunda för de här föreskrifterna. Det kan man ju säga är en kritik mot det jag själv sa om att staden borde köpa fastigheter, för det är ju just det man råkat ut för, inte just när man köpt, men när man just har hjälpt till med hyreskontrakt, då åker man direkt på att man måste uppfylla alla tillgänglighetskrav, brandskydd och sånt.

På så sätt blir lagtext, miljöbalken i det här fallet, en viktig aktör i det assemblage som bildas kring kultur- och föreningslivet i området.

Även Amir lyfter upp vad problematiken innebär för kulturutövarna genom att beskriva Plan B:s väg från svartklubb till laglig lokal, och kopplar det till vilka som har råd att ägna sig åt kultur:

Det är fråga om ekonomi, klass, vem får lov att uttrycka sig [...] jag hade en god relation till fastighetsägaren och jag förklarade ju att Plan B är fantastiska och de gjorde ju då en investering på 1.3 miljoner för att de över huvud taget skulle kunna [fortsätta verka], med ventilation och brandlarm. Sen kostar ju då ljudsystemen 125 000 men jag vill bara sätta det i proportion till... Okej för att få lov att göra laglig [kultur], som uppfyller alla regler, då ska du ha 1.5 miljoner, innan kan du ha en liten punkalternativ spelning någonstans, i något litet lager, jag säger inte att människor inte ska brinna upp eller riskera liv och lem för att gå på konserter men sen då, hela vägen till 1.5 miljoner.

Han fortsätter:

Jag säger inte att man ska bryta mot lagen men jag säger inte heller att... om man ska följa allt till punkt och pricka så kommer inte aktiviteten hända. Och på det sättet så är det också ett minus för demokrati, kulturuttryck och communitybyggande där människor har andra idéer än igen, det rent marknadskapitalistiska, hela det här hjulet.

Betraktat från ett assemblageperspektiv får element i rummet, mänskliga som ickemänskliga, sitt värde utifrån dess relation till andra aktörer, historien och den potentiella framtiden. Detta är något som sker utifrån organiska processer och kan inte planeras fram på ett enkelt sätt. Ett assemblage är inte ett resultat, utan en process. Detta ställer frågan om legala gråzoner i ett komplicerat ljus. Å ena sidan ska kommunen garantera trygghet och säkerhet för dess invånare, i synnerhet i lokaler och områden som är direkt sanktionerade av kommunen. Å

andra sidan riskerar en total genomlysning dels att beröva kulturen och föreningslivet i området dess värde, dels att rent konkret göra det för dyrt för ideella krafter att verka.

Kapitalintressen i staden

En stads för kultur och föreningsliv är inte separerat från stadens politiska ekonomi. Således är det viktigt, och framförallt oundvikligt, att da de ekonomiska aspekterna i beaktande vid en analys av hur planering för kultur- och föreningsliv går till. Assemblagen för kultur och föreningsliv relaterar dels till den helhetliga planeringen av områdena, Norra Sorgenfri och Sofielunds verksamhetsområde, till stadsplaneringen i Malmö stad, som i sin tur befinner sig i en nationell och global planeringskontext. Roland nämnder som den största lärdomen utifrån sitt arbete med Norra Sorgenfri att:

Det kan man säga, att så fort man pekar ut ett område i en översiktsplan eller i ett planprogram så startas det igång processer, med tanke på att det är mycket privata fastighetsägare, [...] när man säger att man ska möjliggöra för blandad stadsbebyggelse då sker det saker, fastigheter säljs till nya aktörer och man börjar räkna på ekonomin kring de här fastigheterna så det är ju viktigt att tänka, att det sätter igång de här processerna.

Han fortsätter genom att måla upp intressekonflikten på ett tydligt sätt:

Ja men fastighetsägare vill ju såklart maximera sina inkomster, det är de flesta fastighetsägares främsta uppgift i alla fall. Och då blir det ju en svår kombination med kulturlivet.

Jonas är inne på samma resonemang när han beskriver svårigheterna med att integrera kultur- och föreningsliv i planeringen av Norra Sorgenfri:

Men det finns ju krafter här som gör att man tänker väldigt fyrkantigt, det blir BTA⁶ och så mycket som möjligt på så lite yta som möjligt. i slutändan så är de kommersiella intressena en ganska tungt vägande faktor också när det kommer till investerarens benägenhet och annat. Och hur kommunen borde kunna lirka lite mer med de här värdena kan jag tycka personligen

⁶ Bruttoarean är summan av alla våningsplanens area som begränsas av de omslutande byggnadsdelarnas utsida (Boverket.se)

Att kapitalintressena blir amplifierade när det är bostadsbyggande med i ekvationen trycker både Sofia och Roland på. Roland uttrycker sig såhär:

[...] det kommer in aktörer, man säljer fastigheter, det kommer in bostadsaktörer som köper upp marken och, det blir en förväntan på att bygga bostäder och inte ha kulturverksamhet

Liknande reflektioner är emellertid också närvarande hos informanterna i Sofielunds verksamhetsområde. Magdalena menar att det i Sofielunds verksamhetsområde inte funnits några starka kapitalistiska intressen tidigare och uttrycker att det är något som måste ta i beaktande ”när blickar börjar vändas åt det här området för potentiella... Fastighetsutveckling helt enkelt.”

Detta kan kopplas samman med det Roland säger om att saker ”händer” när kommunen tar fram ett planprogram för ett område. Oliver, från fritidsförvaltningen uttrycker en oro gällande vilka som kommer ta över kv. Kampens lokaler:

Ja det som inte är helt klart, om nu det här planprogrammet går igenom, det är ju vilka fastighetsägarna blir, för det är ju inte troligt att MKB till exempel vill behålla fastigheterna om de inte kan bygga bostäder och då finns det ju en osäkerhet i detta med vem som köper upp och vad deras tankar är och renoveringsnivåer och vad det innebär för lokalhyror och så vidare, så där är mycket kvar att jobba med för att föreningslivet ska kunna vara kvar.

Även Åsa funderar på vad förändrade ägandeförhållanden kan få för konsekvenser för kultur- och fritidslivet:

Det bildas ett spänningsfält som vi diskuterade i arbetsgruppen, vi vet inte vad som kommer hända, vi vet inte om planprogrammet blir antaget, vinner laga kraft, om MKB tex kommer sitta kvar, för om de inte får bygga bostäder, vad ska de göra med kv. Kampen? Ska det säljas vidare? Vem vill då köpa Kampen? Vad har de för ställning till kultur- och föreningsliv? Hur tänker de kring hyrorna i området? Det finns ganska så mycket ovisst här inför framtiden, det är kanske fler frågor än svar som ställs i det här planprogrammet. Men ändå värt tänkte vi, ändå strategiskt värt för Malmös utveckling att försöka bevara och främja näring- kultur och fritid i ett så centralt område som Sofielunds verksamhetsområde.

Alf tar upp en annan aspekt av kapitalintressena i staden, nämligen hur ett område som Sofielund ska kunna bevara en ”genuin” småskalighet och kultur när det blir en del av stadens officiella strategi för attraktivitet:

Jag vet att Andreas Schönström som är i tekniska nämnden⁷, han har lyft fram till exempel LX factory i Lissabon. [...] Det började nog på samma sätt med småskalig kultur och sen på sikt har det utvecklats till en destination och i mina ögon har det för länge sedan gått... jag var där för några år sedan... gått över till en helt genomkommersialiserad version av småskalig kultur. Andreas Schönström lyfte fram detta som ett jättebra exempel, på att så här vill vi att det ska vara. Hans version var denna: *titta på det här stället som har lyckats behålla den småskaliga kulturen men utan kriminalitet*. Men det finns inget kvar av den småskaliga kulturen. [Man undrar om de] faktiskt tror att man kan konservera kulturverksamheter, konservera ett stadsrum på det sättet.

Ett möte med kapitalintressena i staden hanteras på olika sätt i de två områdena. I Norra Sorgenfri är den huvudsakliga ambitionen att *förändra* området och i Sofielunds verksamhetsområde är det att *bevara* eller kanske snarare att *förädla*. Detta ställer givetvis olika krav på hur de kapitaldrivna intressena kan hanteras. I och med att det i Norra Sorgenfri medges bostadsbebyggelse är det den typen av fastighetskapital som politiker och tjänstemän har att hantera. Informanterna i Norra Sorgenfri berättar om hur det gjorts genom dialog, eller att ställa krav av olika slag. I Sofielunds verksamhetsområde, där fokuset snarare ligger på att bevara – eller förädla – har den typen av frågor inte behövts hanteras, än. Om planerna fortskrider enligt planprogrammet så kommer bostadsbebyggelse inte vara aktuell, men andra typer av kapitalintressen kommer engagera sig i området. Det blir också tydligt att kommunen som organisation, dess politiker, förvaltningar och kommunala bolag (MKB) inte har en samsyn på hur utvecklingen i Sofielunds verksamhetsområde. Vilka som är aktörer i ett assemblage, och vilka intressen de har är sällan entydigt, och så inte heller i det här fallet.

Kapitalet som sådant går inte att betrakta som en aktör, men hur andra aktörer blir bärare av kapitalintressen i olika grad är relevant att ta i beaktande, samt vad detta får för konsekvenser för kultur, föreningsliv och offentlighet.

Li tar i sin artikel upp praktiken *reassembling*, med vilken hon undersöker hur assemblagen verkar under en nyliberal ekonomisk regim. Hon menar att ett assemblage inte är nyliberalt i

⁷ Andreas Schönström är ordförande i tekniska nämnden från 1/1 2019 till 31/12 2022

sig men att det kan passa väl in i ett nyliberalt rätt att styra. Detta först och främst på grund av den nyliberala tendensen att skala ner och decentralisera byråkratiska funktioner, vilket är kompatibelt med ett assemblageinspirerat sätt se på geografiska områden. Hon menar även att det finns en tendens, eller en risk, att marknadsliberala tendenser liksom ympas in på existerande lokala gemenskaper, när områden försöker styras som assemblage. Klubben Plan B kan ses som ett exempel på detta, då den först bedrevs som en medlemsdriven förening/svartklubb, men som allt eftersom området blivit populärare och att Malmö stad fäst ögonen på området, övergått till en marknadsdriven logik. (*Äventyret fortsätter för Plan B – trots allt*, 2020)

Det är tydligt hur assemblagen inte bara består av element som kopplas samman till harmoniska helheter, utan att det inom dem uppstår spänningar och konflikter som inte alltid är enkla att lösa inom ramarna för dem. Inte desto mindre är dessa spänningsfält och konflikter viktiga att ta i beaktande om man vill förstå hur dynamiken i hur planeringen för kultur, föreningsliv och offentlighet uppstår och består.

Aktörer

För att det ska vara möjligt att förstå hur assemblagen för kultur, föreningsliv och offentlighet kommit att se så olika ut är det viktigt att förstå vilka aktörer som kommit att bli viktiga i respektive assemblage. Utifrån informanternas svar och planhandlingarna är det möjligt att utkristallisera vilka aktörer och element som varit särskilt viktiga i Norra Sorgenfri respektive Sofielunds verksamhetsområde.

Aktörer i Norra Sorgenfri

Det politiska uppdraget: I augusti 2004 fick stadsbyggnadskontoret i uppdrag att utreda om en blandad stadsbebyggelse, med inslag av icke störande verksamheter kunde vara lämplig på Norra Sorgenfri. I och med detta togs ett visionsprogram fram som sedan utmynnade i ett uppdrag om planprogram. Uppdraget var att: ”[...] utreda förutsättningarna för omvandlingen av området Norra Sorgenfri från industriområde till ett innerstadsområde av blandad karaktär.” Stadsbyggnadskontoret fick också i uppdrag att verifiera att uppdraget var genomförbart utifrån en ekonomisk synvinkel med hjälp av relevant kompetens. Visionsprogrammet skulle vara utgångspunkten för planprogrammet och anledningen till att

man tog fram ett planprogram var att det skulle fungera som ett underlag för kommande detaljplaner i området. Kommunen är en politiskt styrd organisation och det är utifrån de politiska uppdragen tjänstemännen jobbar, varför det politiska uppdraget ofrånkomligen är en viktig aktör. Det är möjligt att se planeringen av Norra Sorgenfri som ett yttre assemblage inom vilket assemblaget för kultur, föreningsliv och offentlighet tillåts ta form. På så sätt blir direktivet för området som helhet viktigt för att förstå hur kulturen, föreningslivet och offentligheten behandlats i området.

Stadsbyggnadskontoret: Som ägare av stadsbyggnadsprocessen är stadsbyggnadskontoret en viktig aktör, framförallt utifrån sin roll som ägare av och projektledare för framtagandet av planprogrammet. Det är även på stadsbyggnadskontoret som planarkitekterna arbetar, de som utifrån planprogrammet ska ta fram de detaljplaner som blir juridiskt bindande för markanvändningen i området. Informanterna från stadsbyggnadskontoret framhåller att den individuella kompetensen varit viktig för att planprogrammet blev som det blev, med ett stort fokus på blandad stad, och blandade upplåtelseformen i bostadsetableringen.

Kulturförvaltningen: Kulturförvaltningen var inte från början med i arbetet med planprogrammet men blev efter en tid inbjudna. Representanter från kulturförvaltningen berättar om hur de dels jobbat med att hitta nya lokaler för aktiva kulturutövare men framförallt om arbetet med Bussgaraget, som skulle bli det nya kulturcentret i området. En frustration har framkommit från kulturförvaltningens håll där de menar att varken de eller de andra förvaltningarna haft ett språk för att prata om kulturens värde, eller verktyg att faktiskt göra det. Ändå får de räknas som en viktig aktör i och med att de deltagit i framtagande och genomförandet av de planer som fanns för området.

Fastighetsägarna: I området fanns mestadels privata fastighetsägaren. I och med att området skulle planläggas för bostadsändamål har mycket dialog har förts med fastighetsägarna om frågor som berör just bostadsetablering. Utifrån uppsatsens material, vilket varit intervjuer med kommunala tjänstemän och kommunala planhandlingar, är det svårt att analysera fastighetsägarna som medvetna aktörer. Snarare framträder den önskan och hänsyn som tas till bostadsetablering som en aktör i sig, i dialog med fastighetsägarna. Det har tagit sig uttryck i bland annat kompromisser mellan utformning, sociala värden och BTA⁸.

Visionsdokumenten: Ideal kan också vara en aktör, så som de tar sig uttryck i till exempel visionsdokument och i svaren från informanterna. Planeringsideal som framträder i Norra

⁸ Bruttoarea, det vill säga summan av alla våningsplans area.

Sorgenfri är *blandad stad* och idén om stråk. Informanterna berättar om hur nya verksamheter och funktioner ska utgöra det blandade Norra Sorgenfri och hur stadsdelen på grund av sitt geografiska läge ska bidra till att läka staden med hjälp av stråk och länkar genom området.

Bussgaraget: Bussgaraget, som var tänkt att utgöra själva navet i planeringen för kultur, föreningsliv och offentlighet i området, var det tydligaste aktören i assemblaget. Även om tanken med bussgaraget inte kunde realiseras är den en tydlig aktör i områdets tänkta kulturliv.

Detaljplanerna utformning: Ambitionerna för detaljplanernas utformning är att de i hög utsträckning ska medge bostadsändamål. Ett planprogram är inte en juridiskt bindande handling, däremot ska det ge vägledning till detaljplanernas utformning. Detaljplanen är i planeringsprocessen det enda juridiskt bindande dokumentet som tas fram, varför det är viktigt att se vilken typ av vägledning som ges för dem i planprogrammet:

I detaljplaner, framförallt för bostadshus, bör bottenvåningars höjd anges samt formuleringen ”Bjälklag skall ansluta till marknivå” inkluderas. Planen bör ge möjlighet för bred användning i bottenplan, samtidigt som vikten ska ligga på att verksamheten blir av publik karaktär. Planen ska ge möjlighet för parkeringsgarage under mark, eventuellt i form av 3D fastighetsbildning eller gemensamhetsanläggning. Det ska stå i planen att det ska vara entréer från både gata och gård. Planer kan eventuellt ge möjlighet för höga våningshöjder för bostadslägenheter, men hög takhöjd bör då samtidigt kombineras med hållbar energianvändning. Lägenheter mot hårt trafikerade gator och verksamheter bör vara genomgående för att skapa en tyst sida i bostaden. Fasadlängder och fastighetsstorlek regleras/utformas i plan i enlighet med riktlinjerna i detta planprogram. Eventuella skydds- eller varsamhetsbestämmelser för bevarandevärda byggnader och -miljöer ska inkluderas i detaljplanarbetet.

Planprogrammet tar alltså höjd för bostäder med verksamheter i bottenplan, vilka teoretiskt sett skulle kunna användas av ett kultur- och föreningsliv, men i praktiken finns det ekonomiska och miljömässiga hinder för det.

Aktörer i Sofielunds verksamhetsområde

Politiskt uppdrag: Det politiska uppdraget för framtagandet av ett planprogram för Sofielunds verksamhetsområdet formulerades såhär:

Målbilden ska säkerställa områdets betydelse som ett dynamiskt verksamhetsområde med fler arbetstillfällen där kultur, fritid och industri skapar levande målpunkter för alla Malmöbor och ge området en positiv atmosfär och karaktär. I målbildsarbetet ingår att pröva möjligheten att infoga bostäder i planområdet. [...] Det allmänna intresset har en naturlig tyngd i framtagandet av målbilden. Planprogrammet kommer att ligga till grund för ett flertal detaljplaner under en lång tid framöver.

Tjänstemännen fick alltså i uppdrag att pröva om bostadsetablering var lämpligt, där båda utfallen var möjliga från ett politiskt perspektiv. Detta utgör det yttre ramverk inom vilket assemblaget för kultur, föreningsliv och offentlighet i Sofielunds verksamhetsområde tillåts framträda.

Stadsbyggnadskontoret: Som ägare av stadsbyggnadsprocessen var stadsbyggnadskontoret en viktig aktör även i Sofielunds verksamhetsområde. Utifrån informanterna har samarbetet mellan förvaltningarna, med stadsbyggnadskontoret som projektledare, fungerat bra och det har funnits en ömsesidig respekt för varandras kompetenser.

Kulturförvaltningen: Representanterna från kulturförvaltningen har i hög utsträckning känt sig involverade i framtagandet av planprogrammet. I och med att planen med området i hög utsträckning går ut på att bevara existerande verksamheter blir kulturförvaltningen av den anledningen också en viktig aktör, då de idag har en hög närvaro i området genom bidrag och andra stöd till kulturutövare.

Fritidsförvaltningen: Fritidsförvaltningen var inblandad i arbetet med Sofielunds verksamhetsområde på ett tydligare sätt än vad de var i Norra Sorgenfri. På frågan om de har kunnat bidra till planering för kultur, föreningsliv och offentlighet svarar Oliver från fritidsförvaltningen:

Att berätta hur fritidsförvaltningen arbetar med våra föreningar, för det är ju föreningsverksamhet som vi har det, det är ingen egen verksamhet, och det har jag ju bidragit ganska mycket med, vi har kunnat framhäva vilken betydelse föreningsverksamhet och fritidsverksamhet har i ett sånt här område.

Facilitator: I området har en av staden anställd facilitator varit verksam, för att knyta kontakt med föreningarna i området och arrangera NGBG-festivalen. Den här personen har av flera informanter pekats ut som värdefull när det kommer till att kämpa för ett bevarande av kultur- och föreningslivet i området.

Industrin: Att industrin blev en viktig allierad till kulturlivet beskrivs av flera av informanterna. Antingen beskrivs det som en symbios mellan två bullriga verksamheter och eller så beskrivs det som en allians på den ena partens villkor, det vill säga att kulturen får existera på nåder, så länge industrin finns i området. En av informanterna uttrycker en farhåga:

Det är ju bara så länge Pågen och Stadex finns kvar. Finns de kvar kan området finnas kvar. Om de flyttar så tror jag inte att man kommer stå emot exploateringspotentialen på ett så pass centralt område.

Oavsett om det stämmer eller inte är industrin ett viktigt element och en viktig aktör inom assemblaget, då de obeaktat intentionen ger förutsättningar för ett område präglad av kultur och föreningsliv.

Planeringsdokument: Många av informanterna har tryckt på vikten av att de haft kunskap om området när de gått in i arbetet med att skriva planprogrammet. Det dokument som framförallt lyfts fram är *Stadsdelsatlas Sofielund*, som går igenom verksamheterna i området; både de kommersiella och de ideella, de storskaliga och de småskaliga.

Detaljplanernas utformning: I hög utsträckning kommer de befintliga detaljplatserna fortsätta gälla, med vissa förändringar för att verksamheter ska kunna bli ”permanenta etableringar”:

Detaljplaneinstrumentet har använts för att omvandla verksameters tillfälliga lov till permanenta etableringar. Det har skett genom att delar av planområdet utökats med markanvändning för exempelvis service, restaurang, viss handel, samlingslokaler, vuxenutbildning och nöjen.

Att betrakta intentionerna med detaljplanerna som en aktör är relevant i och med att det i slutändan är detaljplanerna som blir juridiskt bindande för vad som anses lämpligt på platsen.

Slutsats

Vi kan efter en assemblageinspirerad analys av områdena besvara uppsatsens initiala frågeställningar: (1) På vilket sätt har Malmö stad planerat för och motiverat kultur, föreningsliv och offentlighet i Norra Sorgenfri och i Sofielunds verksamhetsområde? (2) På vilket sätt tänker sig planerarna att kulturen och föreningslivet tar sig rumsligt uttryck? (3) Vilka spänningsfält har uppstått i planeringen för kultur, föreningsliv och offentlighet?, (4) Vilka aktörer ingår i de *assemblage* som kultur- och föreningslivet utgör i Norra Sorgenfri och i Sofielunds verksamhetsområde, så som de planerats? och (5) Vilka faktorer är möjliga identifiera, som skiljer planeringen för kultur, föreningsliv och offentlighet åt i respektive område?

(1) I Norra Sorgenfri uttrycker informanterna att det funnits en strategi för planering för kultur och föreningsliv som bygger på två pelare – kulturstrategin och fokuset på Bussgaraget. Alva lyfter emellertid fram att det inte var helt tydligt på vilket sätt Kulturstrategin innebar att förvaltningarna faktiskt skulle jobba med kulturen:

Min bild är att man tänkte lite att okej vi har kulturstrategin och sen har vi de här visionsdokumenten för Norra Sorgenfri,[...] att då tänkte man att då har vi löst det på ett sätt.

Detta menar hon ledde till en relativt ytlig syn på hur det är möjligt att jobba med kultur i stadsplaneringen: ”Att det skulle räcka med visionerna och strategin, och inte så mycket faktiskt ... aktivt drivet stödarbete.”

Tanken med kulturstrategin var alltså att den skulle genomsyra alla verksamheter och att kulturen skulle finnas med i den blandade stadsdel som Norra Sorgenfri var tänkt att bli. Även Roland, som jobbat med Norra Sorgenfri, menar att det varit svårt att integrera kulturen och föreningslivet på ett tydligt sätt. Han jämför med Sofielunds verksamhetsområde där planprogrammet fått annan inriktning:

Jag tycker att det känns som en smart sak, att göra att göra det [Sofielunds verksamhetsområde] till mer av ett kultur- och fritidsreservat, att värna den verksamheten som finns, eftersom den typen av område håller på att försvinna. För Norra Sorgenfris del så ser jag, om man skulle gjort något liknande, det hade man kunnat göra, men jag ser också många fördelar med omvandlingen av Norra Sorgenfri. För många av de ytorna som finns där, var ju egentligen tomma ytor av olika slag. Även

om det var liksom, migranter och så som använde de ytorna. Men det var ju väldigt dåligt utnyttjat markmässigt. [...] Så att skapa en blandad stad är ändå något positivt, och det finns ju ett behov av bostäder och allt det där, skolor och förskolor. Det finns ju något positivt att skapa den där blandningen. Så kan man få till det så är det på sätt och vis bättre kan jag tycka, ett smartare sätt, än att göra områden som reservat. Men jag tror ändå, som det ser ut just nu, så är det nog smartare att göra områden som reservat.

Sofia berättar om hur konstnärer involverats i själva förändringen av Norra Sorgenfri, vilket kan illustrera skillnaden, jämfört med Sofielunds verksamhetsområde: området ska inte bevaras utan förändras, att sedan konstnärer och kulturaktörer kan vara en del av den förändringen är en separat fråga. Även om det finns goda motiv för att området ska förändras, så som markanvändning eller bostadsbyggande, framstår ändå synen på förändring i relation till bevarande som tydlig.

Bevarande-tänket i Sofielunds verksamhetsområde illustreras inte bara genom det fokus som lagts på att inventera och faktiskt undersöka vilka verksamheter som finns i området idag. Det framträder också på så sätt att man tänker att kulturen står i konflikt till andra typer av markanvändning, till exempel bostäder. I detta spänningsfält har det även uppkommit allianser, som den mellan kulturen och industrin.

Men denna bevarande-tanke kan givetvis också problematiseras, vilket också görs av informanterna. Frågor som uppkommer är: Vilka av verksamheterna är det som ska bevaras? Handlar det då inte snarare om en förädling och i så fall också en förändring, om än genomförd på ett annat sätt? En vidare studie skulle kunna analysera vilka som inkluderas respektive exkluderas från en sådan förädling.

Det är möjligt att se skillnaden mellan förfarandet i Norra Sorgenfri och Sofielunds verksamhetsområde som en rörelse från ett strategifokuserat arbetssätt där tanken var att kulturstrategin skulle genomsyra alla förvaltningar till en strategi som snarare går ut på att skapa ett reservat för småskalig kultur och föreningsliv. Fler exempel behövs emellertid om det ska gå att belägga en sådan rörelse.

(2) Utifrån en assemblageinspirerad läsning av det offentliga rummet är det möjligt att se hur ett aktivt kultur- och föreningsliv kan bidra till rummets offentliga karaktär, genom att de skapar en infrastruktur och ett meningsfullt sätt för människor att röra sig genom rummet. Amin formulerar det såhär:

My argument, thus, is not drawn from a reading of plurality in general, but from a particular spatial embodiment of surplus; the mingling of bodies, human and non-human in close physical proximity, regulated by the rhythms of invention, order and control generated by multiplicity. (Amin, 2008)

På så sätt bidrar ett rikt kultur- och föreningsliv inte bara till stadens offentliga liv utifrån de konkreta aktiviteter de erbjuder utövarna eller medlemmarna, utan det bidrar också till ett offentligt mervärde genom att ge rummet en offentlig karaktär. Detta sker när människor rör sig till och från olika aktiviteter, tar del av det någon annan skapat, eller genom att verksamheterna i sig så att säga ”spiller ut”. Ambitioner när det kommer till kultur, föreningsliv och offentlighet har varit höga i både i Norra Sorgenfri och i Sofielunds verksamhetsområde.

Relationen mellan ett kultur- och föreningsliv och det offentliga rummet har emellertid formulerats tydligare i Sofielunds verksamhetsområde än vad det gjort i Norra Sorgenfri. I Sofielunds verksamhetsområde har informanterna inte bara betonat hur semi-offentliga verksamheter bidrar till stadens offentliga liv utan också formulerat att kultur- och föreningslivet kan verka som en motor och magnet för att locka liv och rörelse till ett område. I Norra Sorgenfri har ett större fokus legat på den materiella utformningen av allmän plats.

(3) Det har uppstått både externa och interna spänningsfält inom båda assemblagen, där olika aktörer och element positionerats emot varandra. Ett territoriellt assemblage eftersträvar rumslig stabilitet, och dessa konflikter har behövts lösas eller kommer behöva lösas för att assemblagen ska bestå. (Anderson & McFarlane, 2011) De tre stora spänningsfälten informanterna i den här uppsatsen uttalat sig om handlade om bostadsetableringar, frågan om kulturens legala status och vad kapitalintressena gör i staden. I Norra Sorgenfri har frågan om bostadsetablering hanterats genom att tjänstemännen, utifrån det politiska uppdraget, fått göra en prioritering mellan bostadsetableringar och ett aktivt kultur- och föreningsliv. Utifrån den prioriteringen försökte tjänstemännen samla kulturen på en specifik plats. Det förfarandet motiverades utifrån specifika planeringsideal om en blandad stadsdel med innerstadskaraktär och utifrån ekonomisk rationalitet. Kulturens legala status var en aktiv fråga i framtagandet av planprogrammet där kommunen antingen temporärt ”titta[de] åt ett annat håll” eller försökte omlokalisera befintlig kultur- och föreningsverksamhet. På längre sikt uppfattades den konflikten inte som ett aktivt spänningsfält i och med att mycket av den småskaliga kulturen inte väntades vara kvar på platsen. Kapitalintressena i Norra Sorgenfri blev föremål för dialog och förhandling, där slutförslaget blev en i hög utsträckning tät stad med en hög andel

bostadsetableringar. Projektgruppen för framtagande av planprogrammet för Sofielunds verksamhetsområde har hanterat konflikten om bostadsetablering genom att ge industri och kultur företräde framför bostäder. De två andra spänningsfälten är ännu inte stabiliserade i assemblaget. I frågan kring verksamhetens legala status, och de krav på miljö och säkerhet som följer, är kommunens officiella strävan att allt ska vara legalt och uppfylla alla miljökrav och säkerhetsföreskrifter. Däremot finns det inom organisationen kritiska röster som problematisera detta och menar att det på sikt riskerar utarma områdets kreativitet, då det enbart är kapitalstarka aktörer som klarar av att uppfylla de standards som krävs. Denna fråga går in i frågan om kapitalintressen i staden. I Sofielunds verksamhetsområde finns både en vilja att hysa billiga fritids- och kulturföreningar som med kommunalt stöd kan erbjuda malmöborna ett rikt och aktivt liv, samt en vilja om att utveckla marknadsmässigheten hos aktörerna. I och med att planprogrammet enbart är ute på samråd återstår det att se hur området utvecklas i framtiden.

Möjligheten, och önskvärdheten, att stabilisera assemblagen i områdena är skiftande. För att återkoppla till de stabiliserande praktiker Li berör i sin analys av *community forest management* kan vi konstatera att de använts på olika sätt för att hantera de konflikter som uppstått. (Murray Li, 2007) Den viktigaste praktiken som framträtt utifrån materialet har varit *rendering technical*, vilken handlar om att sätta upp ett ramverk för intervention. Genom att göra detta på olika sätt i Norra Sorgenfri och i Södra Sofielund, reducerar man konflikterna till att handla om mer eller mindre bra strategier för att uppnå de uppsatta målen. Denna praktik knyter an till *forging alignments*, vilken handlar om att knyta kontakter och skapa allianser. Hur detta gjorts speglar inte bara vilka ställningstaganden kommunen och dess tjänstemän gjort utan också vilka som räknats som aktörer värda att ta på allvar. I Norra Sorgenfri fördes dialog i huvudsak med fastighetsägare, medan tjänstemännen i Sofielunds verksamhetsområde knöt kontakter till det lokala kultur- och föreningslivet.

(4) och (5) Trots liknande geografiska förutsättningar och initialt höga ambitioner när det kommer till kultur och föreningsliv har planprogrammen kommit att se olika ut. I Norra Sorgenfri har kulturen och föreningslivet och således dess effekt på rummets offentliga karaktär i slutändan fått spela en relativt liten roll. I Sofielunds verksamhetsområde, som förvisso befinner sig i ett helt annat planskede, är målsättningen för kultur- och föreningslivet ännu högre och verktyg har mobiliserats för att den ska infrias. Detta genom till exempel att utesluta bostadsetablering och att etablera *kulturljudzonen*. Om vi betraktar aktörerna och elementen i respektive assemblage sticker framförallt tre faktorer ut.

För det första är bostadsetablering, och i och med det fastighetsägarna, en avgörande faktor. Att en hög grad av bostadsetablering är oförenlig med planering för kultur och föreningsliv är informanterna från båda projekten överens om. Detta dels på grund av att markpriserna ökar så mycket vid bostadsetablering att det i praktiken blir omöjligt för småskaliga kultur- och föreningsaktörer att hyra lokaler. Det handlar också om att bostäder har en sådan omgivningspåverkan att de omöjliggör bullrig verksamhet vilket utesluter inte all, men vissa typer av, kultur- och föreningsverksamhet. Det ställer också upp en målkonflikt där bostäder ställs emot ett rikt kultur- och föreningsliv, och där det blir svårt att argumentera emot bostäder i en tid då många människor står utan boende.

Det är svårt att isolera övriga element och aktörer som enskilda faktorer som på egen hand skulle kunna påverka planeringen för kultur, föreningsliv och offentlighet. Men det finns ytterligare två faktorer att utforska och reflektera över.

En av dem är hur tjänstemännen har förhållit sig till kultur, föreningsliv och offentlighet som fenomen i respektive område. I Norra Sorgenfri har de försökt skapa den typ av kultur och offentlighet som ansetts saknats i området, istället för att utgå från den som redan fanns på platsen. I Sofielunds verksamhetsområde har de å andra sidan utgått från de verksamheter som finns på platsen idag. Detta framträder dels genom de *ideal* som genomsyrat processerna, dels genom facilitatorn, som anställd av Malmö stad under många år arbetat med att underlätta för det existerande kultur- och föreningslivet. I arbetet med framtagandet av planprogrammet för Sofielunds verksamhetsområde har tjänstemännen, för att använda Amins begrepp, betraktat stadens offentliga liv som *situerat mervärde*, skapat genom rummets specifika sammansättning. Detta är något tjänstemännen som arbetet med att ta fram planprogrammet för Norra Sorgenfri inte visat några exempel på.

En andra faktor är det förvaltningsöverskridande samarbetet som i Sofielunds verksamhetsområde lyfts fram som en framgångsfaktor. Detta ska inte läsas på så sätt att någon skugga faller över stadsbyggnadskontorets förfarande i Norra Sorgenfri, då förutsättningarna där faktiskt såg annorlunda ut, med en kulturförvaltning som inte hade interna arbetssätt för att hantera stadsbyggnadsfrågor och en fritidsförvaltning som inte hade lika mycket investerat i området som de har i Sofielunds verksamhetsområde. Ändock är det en viktig faktor att ta i beaktande: vill kommunen planera för kultur, föreningsliv och offentlighet är det viktigt att aktörer med kompetens inom dessa områden tillåts vara med och så att säga binda ihop assemblaget.

I slutändan framträder en dikotomi mellan två strategier att planera för kultur, föreningsliv och offentlighet: å ena sida genom att försöka integrera dem i den blandade stadsdelen eller att å andra sidan planera för dem i ett reservatsliknande område. Båda förhållningssätten bär på sina egna motsättningar och måste sättas i ett större urbant ekonomiskt perspektiv för att förstås till fullo. Men utifrån den här uppsatsens begränsade syfte är det möjligt att dra slutsatsen att i Sofielunds verksamhetsområde har "reservatstänket" förmått frambringa en plan för ett aktivt kultur- och föreningsliv. I Norra Sorgenfri har de ambitionerna fått stå tillbaka till förmån för andra stadsbyggnadsfunktioner.

Diskussion

På pappret ser det ut som att man i Sofielunds verksamhetsområde lyckats bättre med att skapa ett assemblage för kultur, föreningsliv och offentlighet än vad man gjort i Norra Sorgenfri. Men vi måste komma ihåg att projekten befinner sig i olika planskeden, där planprogrammet i Norra Sorgenfri vunnit laga kraft, vissa detaljplaner redan utformats och bebyggelsen tagit fart. Sofielunds verksamhetsområde befinner sig fortfarande i samrådsskedet, vilket innebär att mycket kan förändras innan planprogrammet vinner laga kraft. Emellertid är det de *planerade områdena* som undersökts i den här uppsatsen, och en diskussion baserad på dess resultatet kan ge oss nya infallsvinklar på planering för kultur och offentlighet.

Det går att läsa resultatet i den här uppsatsen på två olika sätt. Ett av dem tar avstamp i Lis artikel där hon diskuterar hur ett assemblageinspirerat tänkande relaterar till nyliberal ekonomisk praktik. Hon diskuterar dels hur en decentraliserad maktstruktur passar väl med det nyliberala sättet att styra. Hon tar även upp strategier för att ympa in entreprenörialism i lokala gemenskaper. Båda dessa aspekter är relevanta i förhållande till planeringen för kultur, föreningsliv och offentlighet i Sofielunds verksamhetsområde. Baserat på den här läsningen är det möjligt att hävda att planeringen av Norra Sorgenfri och Sofielunds verksamhetsområde båda följer en kapitallogik, men att den logiken ser något olika ut i de två fallen. Detta är ett stort område och något som skulle kunna utforskas mer, vilket omfånget för den här uppsatsen inte tillåter.

Ett annat sätt att läsa resultatet är att vi verkar inom ett nyliberalt planeringsparadigm som tar sig uttryck på olika sätt och att vi inom detta kan verka för *mer* eller *mindre* kultur och föreningsliv i våra stadsdelar, och att det får konsekvenser för det offentliga rummet. Denna läsning ligger närmare Latham och Laytons assemblageperspektiv, i det att det inte finns en entydig logik som styr hur ett område kommer att bli. I Sofielunds verksamhetsområde finns till exempel både Plan B som börjat bedrivas mer affärsmässigt efter att kommunen involverat sig i området, men också en vilja från kommunens håll att tillhandahålla billiga lokaler för att erbjuda fritidsaktiviteter till stadens invånare. Detta följer både en nyliberal logik, och inte. Men faktum kvarstår att man lyckats planera för ett område där tonvikt ligger på kultur, fritidsliv och offentlighet.

Om vi accepterar att ett rikt kultur- och föreningsliv har en positiv inverkan på stadens offentliga karaktär och om vi anser att stadens offentliga karaktär är viktig, är det avgörande att vi har kunskap om dessa frågor.

Assemblaget i sig visar inte upp aktörer och element, komponenter och detaljer – snarare kan det utgöra ett parallellt begrepp till landskapsbegreppet, det vill säga att det talar om helhet, komplexitet, karaktär och mångfald. Vad jag, i de avslutande delarna av den här uppsatsen, har försökt göra är att artikulera assemblagens komponenter. Jag hoppas att det därigenom blir tydligt att assemblaget är ett effektivt sätt att tala om helheter i staden; att det är fråga om gränsöverskridande helheter i disciplinär, organisatorisk och materiell bemärkelse. Jag har också velat visa att det handlar om hur relationer mellan komponenter i assemblaget aktiveras av och i ett händelseförlopp.

Jag har i Norra Sorgenfri och Sofielunds försökt tydliggöra vilka komponenter som *förenklar* respektive *försvårar* skapandet av assemblage för kultur- och föreningsliv, samt dess inverkan på rummets offentliga karaktär. Jag hoppas att uppsatsen kan bidra till debatten om hur vi skapar levande städer och stadsdelar, inte enbart på kapitalets villkor utan på människors villkor.

Referenser

- Ahrne, G., & Svensson, P. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder* (1.uppl.). Liber.
- Amin, A. (2008). Collective culture and urban public space. *City*, 12(1), 5–24.
<https://doi.org/10.1080/13604810801933495>
- Anderson, B., & McFarlane, C. (2011). Assemblage and geography. *Area*, 43(2), 124–127.
<https://doi.org/10.1111/j.1475-4762.2011.01004.x>
- Deleuze, G., & Guattari, F. (2015). *Kapitalism och schizofreni Tusen platåer*. Tankekraft förlag.
- Destinationsanalys Sofielund*. (2018). Malmö stad, Fastighetsägare Sofielund, ÅF.
- Fariás, I., Bender, T., & Portales, U. D. (2009). *Urban Assemblages: How Actor-Network Theory Changes Urban Studies*. Taylor & Francis Group.
<http://ebookcentral.proquest.com/lib/slub-ebooks/detail.action?docID=1020217>
- Florida, R. (2006). *Den kreativa klassens framväxt*. Daidalos.
- Fraser, N. (1990). Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy. *Social Text*, 25/26, 56–80. <https://doi.org/10.2307/466240>
- Gehl, J. (2006). *Life between buildings: Using public space* (6. ed.). The Danish Architectural Press.
- Habermas, J. (2003). *Borgerlig offentlighet Kategorierna "privat" och "offentligt" i det moderna samhället* (4., översedda uppl.). Arkiv.
- Hart, G. (2002). *Disabling globalization: Places of power in post-Apartheid South Africa*. University of California Press.
- Hay, I. (2005). *Qualitative research methods in human geography* (2 ed.). Oxford university press.
- Holgersson, H., & Thörn, C. (2014). *Gentrifiering* (1. uppl.). Studentlitteratur.

- Jacobs, J. (1965). *The death and life of great American cities: [The failure of town planning]*.
([New ed.]). Penguin in association with Jonathan Cape.
- Klamborn, S. (2005). *Sorgenfri Kulturstaden*. Malmö stad.
- Kvale, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (Tredje [reviderade] upplagan).
Studentlitteratur.
- Lilja, E., Åberg, M., & Vetenskapsrådet. (2012). *Var står forskningen om civilsamhället?: En
internationell översikt*. Vetenskapsrådet.
- Lyrevik, A. (2014). *Kulturstrategi för Malmö 2014—2020*. Lunds universitet.
- McCracken, G. D. (1988). *The long interview*. Sage.
- McFarlane, C. (2011). Assemblage and critical urbanism. *City*, 15(2), 204–224.
<https://doi.org/10.1080/13604813.2011.568715>
- Murray Li, T. (2007). Practices of assemblage and community forest management. *Economy
and Society*, 36(2), 263–293. <https://doi.org/10.1080/03085140701254308>
- Müller, M. (2015). Assemblages and Actor-networks: Rethinking Socio-material Power,
Politics and Space. *Geography Compass*, 9(1), 27–41.
<https://doi.org/10.1111/gec3.12192>
- Nail, T. (2017). What is an Assemblage? *SubStance*, 46(1), 21–37.
<https://doi.org/10.3368/ss.46.1.21>
- Norra Sorgenfri Planprogram pp6020*. (2006). Malmö stad.
- Philo, C., Painter, J., & Cloke, P. (2004). *Practicing human geography [elektronisk resurs]*.
SAGE.
- Ritchie, J., Lewis, J., McNaughton Nicholls, C., & Ormston, R. (2014). *Qualitative research
practice: A guide for social science students and researchers* (Second edition). SAGE.
- Sofielunds verksamhetsområde Planprogram pp6053*. (2021). Malmö stad.
- Stadsdelsatlas Sofielund*. (2018). White Arkitekter, Fastighetsägare Sofielund.

Visionsdokument Sorgenfri. (2006). Malmö stad.

Wachter, S. M., & Zeuli, K. A. (2013). *Revitalizing American Cities*. University of Pennsylvania Press. <http://ebookcentral.proquest.com/lib/slub-ebooks/detail.action?docID=3442289>

Ward, K. (2010). Towards a relational comparative approach to the study of cities. *Progress in Human Geography*, 34(4), 471–487. <https://doi.org/10.1177/0309132509350239>

Äventyret fortsätter för Plan B – trots allt. (2020, januari 29). Nöjesbloggen.

<https://blogg.skd.se/nojesbloggen/2020/01/29/aventuret-fortsatter-for-plan-b-trots-allt/>

Bilder:

Figur 1: Bakgrundskarta från Malmö stadstlas:

https://kartor.malmo.se/rest/leaf/1.0/?config=../configs-1.0/malmo_atlas.js Hämtad 2021-08-05, bearbetning Anna Örman, 2021

Figur 2: Bakgrundskarta från Malmö stadstlas:

https://kartor.malmo.se/rest/leaf/1.0/?config=../configs-1.0/malmo_atlas.js Hämtad 2021-08-05, bearbetning Anna Örman, 2021

Figur 3: Anna Örman, 2021

Figur 4: Hämtad från Norra Sorgenfri planprogram: *Norra Sorgenfri Planprogram pp6020.* (2006). Malmö stad.

Bilaga

Intervjuguide

Hej! Tack för att du ställer upp på en intervju. Jag heter Anna Örman och jag skriver min masteruppsats i hållbar stadsutveckling vid SLU Alnarp. Jag har även jobbat som planarkitekt på Örebro kommun, varifrån jag har tjänstledigt just nu för att skriva den här uppsatsen.

Intervjun kommer handla om planering för kultur, föreningsliv och offentlighet i Norra Sorgenfri/Sofielunds verksamhetsområde. Jag kommer spela in intervjun och sedan transkribera den, där jag anonymiserar dig, och sedan radera inspelningen. I uppsatsen kommer det framgå vilken kommun jag skriver om och även vilket projekt och vilken förvaltning mina informanter kommer från, där det är av vikt för uppsatsens syfte. Känns det här okej för dig?

När jag börjar spela in kommer jag läsa stycket ovan och be om ditt samtycke igen så jag får med det i inspelningen.

Vi inleder med att gå igenom vissa centrala begrepp:

Jag kommer använda mig av begreppet offentlighet, dels för att prata om relationen allmän platsmark i förhållande till kvartersmark, men också som ett bredare begrepp för att beteckna en sfär där människor tillåts komma samman i stadsrummet, och där inte statliga/kommunala eller marknadsmässiga intressen står i fokus.

Med kultur- och fritidsliv menar jag allt från föreningslokaler, ateljéplatser, sportanläggningar, teatrar i både kommunal och ideell regi, med fokus på det ideella, det icke vinstdrivande.

Tema praktisk planering

- Vilken var din roll i arbetsgruppen/vilken har varit din roll i arbetet med Norra Sorgenfri/Sofielunds verksamhetsområde?
- Hur sattes arbetsgruppen för planprogrammet för Norra Sorgenfri/Sofielunds verksamhetsområde ihop? Vilken enhet har ägt processen? Hur har samarbetet och deltagandet sett ut?
- Har du kunnat bidra till planering för offentlighet i arbetet med Norra Sorgenfri/Sofielunds verksamhetsområde? På vilket sätt? Varför? Varför inte?
- Har du kunnat bidra till planering för kultur, fritidsliv och föreningsliv i arbetet med Norra Sorgenfri/Sofielunds verksamhetsområde? På vilket sätt? Varför? Varför inte?

Tema offentlighetens roll

- Vad anser du, i din yrkesroll, är offentlighetens roll i samtida stadsplanering? Både utifrån relationen mellan allmän platsmark/kvartersmark och mer generellt i staden.

- Hur tycker du det har speglats i planeringen av Norra Sorgenfri/Sofielunds verksamhetsområde?

- Vilka olika typer av offentlighet har ni velat skapa i området?

Tema kulturens och föreningslivets roll

- Vad anser du, i din yrkesroll, är kulturens och föreningslivets roll i samtida stadsplanering?

- Hur tycker du det har speglats i planeringen av Norra Sorgenfri/Sofielunds verksamhetsområde?

Tema spänningsfält

- Har det uppstått några målkonflikter har i planeringen av Norra Sorgenfri/Sofielunds verksamhetsområde, generellt sett?

- Har det uppstått några konflikter rörande planering för offentlighet i området?

- Har det uppstått några målkonflikter rörande planering för kultur, fritidsliv och föreingsliv?

Tema lärdomar

- Har ni dragit några lärdomar av tidigare projekt inför planeringen av Norra Sorgenfri/Sofielunds verksamhetsområde, när det kommer till planering för offentlighet, kultur, fritidsliv och föreningsliv?

- Vilka lärdomar har du som tjänsteman och ni som organisation dragit av arbetet med Norra/Sofielunds verksamhetsområde Sorgenfri inför kommande projekt, när det kommer till planering för offentlighet, kultur, fritidsliv och föreningsliv?

- Är det någon mer i projektet som du tycker att jag borde prata med?